

HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI: YASAL ŞARTLARIN YERİNDELİĞİ VE KARARIN HUKUKİ ETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

M. Emre TULAY*

ÖZ

Ceza muhakemesinde erteleme kurumunun yansımalarından olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması, uygulamada sıklıkla başvuru kurumlar arasındadır. Sanığın hukuki menfaati gözetilerek ihdas edilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun, yasal şartları yönüyle bu amaçla ne ölçüde bağdaştığı, yargılamanın yürüyüşü ve ceza muhakemesine hakim ilkeler ışığında irdelenmelidir. Bu gayeyi takiben eserde, kurumun hukuki niteliği tartışılmış, yasal koşul ve istisnalar değerlendirilmiş, sanık hakkında doğurduğu sonuçlar incelenmiştir. Ayrıca, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı öngörülen itiraz kanun yolunun kapsamı, itiraz merciin bağlı olduğu sınırlar ve kanun yolu tercihinin yerindeliği ele alınmıştır. Konuyla ilgili içtihat ve doktrinde yer alan görüşler değerlendirilmiş, tespit edilen hukuki sorunlara ilişkin çözüm önerileri paylaşılmıştır.

***Anahtar Kelimeler:** Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Erteleme, Sanığın Kabulü, İkrar, İtiraz*

DEFERRAL OF THE ANNOUNCEMENT OF VERDICT: AN ASSESSMENT ON THE APPROPRIATENESS OF LEGAL CONDITIONS AND THE LEGAL EFFECTS OF THE DECISION

ABSTRACT

The institution of deferral of the announcement of verdict, which is one of the reflections of the deferment institution in criminal procedure, is among the institutions that are frequently applied in the Turkish Criminal Law practice. It should be examined to what extent the institution of deferral of the announcement of verdict, which was created with the claim that it is in favor of the defendant, is compatible with this purpose in terms of legal conditions of institution. Therefore, in our study, the legal nature of the institution was discussed, the legal conditions and exceptions defined in

---

* **Dr. Öğr. Üyesi,** Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı/ISPARTA **e-posta:** muhammedtulay@sdu.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-7828-8302.

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.1018786

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 04/05/2021

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 07/09/2021

Article 231 of the Criminal Procedure Code were evaluated, and the consequences of the decision on the defendant were examined. In addition, the scope of the objection legal remedy foreseen against the decision of deferral of the announcement of verdict, the limits which the objection authority is bound in the analysis of the decision, and the appropriateness of the choice of legal remedy have been discussed. The opinions contained in the supreme court decisions and doctrine on the subject have been evaluated. Solutions for the identified legal problems have been shared.

Keywords: *Deferral of the Announcement of Verdict, Deferral, Conviction, Consent of the Defendant, Objection*

I. GENEL OLARAK

Türk Ceza Muhakemesi uygulamasında sıklıkla başvurulanan hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kurumu¹, öncelikle 15.07.2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 23'te düzenlenmiş, 6.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun ile CMK sistemine dahil edilmiştir.

Sanık ile devlet arasındaki yargılama ve ceza ilişkisini geçici olarak sona erdiren HAGB kurumu² ile cezai yönden hafif suçlarda³ toplum barışına katkıda bulunmak⁴, mahkemelerin iş yükünü kısmen azaltmak⁵, cezaevi

¹ Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan son verilere göre, 2019 yılında karara bağlanan 4.447.362 adet dosyanın 562.854 tanesi HAGB ile neticelenmiştir. Bu sayı, toplam dosya adedinin %12,7'sine tekabül etmektedir. Ancak 2012-2019 arası dönem baz alındığında, HAGB açısından 2014 yılından itibaren oransal bir düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Nitekim toplam dosya sayısında çok yakın olunan 2013 yılında bu oran %17,7'dir (bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2019, <<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%B0SA.pdf>> Erişim Tarihi 31 Ağustos 2021). Söz konusu düşüşün temelinde alternatif çözüm yollarının, bu anlamda yıl aralığı dikkate alındığında uzlaştırma kurumunun daha uygulanabilir hale gelmesinin etkili olduğu söylenebilir.

² Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Beta Yayınevi, 2019, s. 715.

³ Madde gerekçesi (5560 sayılı Kanun m. 23).

⁴ Madde gerekçesi (5560 sayılı Kanun m. 23): “Cezaya mahkumiyete bağlı yoksunlukların doğmaması için, kişi açısından, denetim süresi zarfında yeni bir suç işlememesi ve özellikle mağdurun mağduriyetini gidermek amacıyla yönelik olarak kendisine yüklenen belirli yükümlülüklerle uygun davranması koşuluyla, hakkında cezaya hükmedilmemesi, toplum barışının sağlanması bakımından, cezaya mahkumiyete nazaran daha etkili olabilecektir. Bu amaca hizmet eden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının, müessesese olarak hukuk sistemimize kazandırılmasında bir gereklilik bulunmaktadır”.

⁵ Yusuf Solmaz Balo, “Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi Kurumu Üzerinden Ulaşılmak

yoğunluğunu düşürmek ve cezaevi kültürünün kişi üzerinde bıraktığı olumsuz etkiyi, denetim süresi öngörerek şartlı şekilde kaldırmak amaçlanmıştır.⁶ Diğer yandan, henüz cezanın infazına geçilmeden kişinin ıslahı istenmekte⁷,

İstenen Hedeflerin Türkiye Bakımından Gerçekleştirilebilirliği”, 2016, 11(30), CHD, s. 197. HAGB kurumunun ihdasının ana nedeni, özellikle kanun yolu dikkate alındığında–Yargıtay’ın iş yükünün azaltılmasıdır, Hakan Karakehya, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Bası, Savaş Yayınevi, 2016, s. 561. Esasen HAGB kurumu ile ceza mahkemelerinin iş yükünü azaltmak pratikte mümkün değildir. Çünkü HAGB kararı verilebilmesi için evvela işlendiği iddia olunan suçun sabit görülmesi, bunun için de bir ceza yargılamasının tüm koşullarıyla tamamlanması gerekir. Mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacı, daha çok “duruşma açılmasının ertelenmesi” kurumu ile sağlanabilir, Veli Özer Özbek/İsa Başbüyük, “Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması Kararlarına İtirazın İncelenme Usulünün Mağdur/Suçtan Zarar Gören Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorun Üzerine”, 2013, 8(21), CHD, s. 18. HAGB ile mahkemelerin iş yükünün arttığı, esasen kurumla güdülen amacın kanunda yer alan erteleme kurumlarıyla pekala sağlanabileceği yönünde Hakan A. Yavuz, Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler, Adalet Yayınevi, 2019, s. 243.

⁶ Balo, s. 169; Can Yalçın, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayınevi, 2021, s. 85; Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku –II–, 7. Bası, Seçkin Yayınevi, 2018, s. 194; Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Bası, Yetkin Yayınevi, 2018, s. 445; Enver Kumbasar, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayınevi, 2012, s. 25; Fahri Gökçen Taner, “Hükmün Açıklanmasının Ertelelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine”, 2011, 4, AnkdBD, s. 292; Murat Volkan Dülger, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Bası, Hukuk Akademisi Yayınevi, 2021, s. 936; Mustafa Artuç, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2008, 3(21), THD, s. 108; Mustafa Artuç/Tahir Hırslı, Hükmün Kurma Esasları, 4. Bası, Adalet Yayınevi, 2011, s. 317; Turan Temur, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2014, 88(5), THD, s. 143. Doktrinde *Yurtcan*, HAGB için dile getirilen hukuki gerekçeyi genel olarak paylaşmakla birlikte, karşılaştırmalı hukukta da kabul gören hapis cezasının ertelenmesi kurumunun yanı sıra HAGB’nin düzenlenmiş olmasını, hem ceza hukuku sistemi, hem de kurumun amacı bakımından isabetsiz bulmaktadır, Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 16. Bası, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 563. Belirtilen yönleriyle HAGB, şarta bağlı af yöntemi olarak da anılmaktadır, bkz. Ersan Şen/Mert Maviş, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB), Seçkin Yayınevi, 2014, s. 14. CMK m. 231/5 ile benzerlik gösteren ve ceza saklı tutularak adli tevbih ve koşullarını düzenleyen Alman Ceza Kanunu m. 59 (§59 StGB) hükmüyle güdülen amacın, fiili ceza yaptırımını uygulanmadan failin ıslahının sağlanması olduğu belirtilmektedir, Strafesetzbuch Kommentar Schönke/Schröder, 30. Bası, C.H.Beck Yayınevi, 2019 (S/S-Kinzig), §59 StGB Rn. 2.

⁷ “... *Mukayeseli hukukta suç ve suçlulukla mücadele, suç işlenmesinin önlenmesi ve caydırıcılık açısından bu ve buna benzer kurumlara geniş biçimde yer verildiği görülmektedir*”, AYM, E. 2009/222, K. 2009/55, 07.05.2009 (RG: 07.10.2009, S: 27369). Ayrıca bkz. Anıl Akyıldız, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, 2020, 17(3), YÜHFD, s. 69; Eser Dursun, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme”, 2014, 9(26), CHD, s. 146; Kubilay Taşdemir, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, (Yazarın kendi yayını), 2016, s. 4; Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 596; Nevzat Toroslu/Metin Fezyioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Bası, Savaş Yayınevi, 2020, s. 364.

adeta sanığa ikinci bir şans tanınmaktadır.⁸ Kamu davasının mecburiliği ilkesi, HAGB kurumunun öngörülmesiyle kovuşturma evresi için de yumuşatılmıştır.⁹ Bütüncül bakıldığında, yasal şartları açıkça belirlenmiş olan HAGB ve benzeri kurumların varlığı, hümanist bir cezalandırma siyasetinin tezahürü olarak görülmektedir.¹⁰

Mahkeme hükmünün sanık hakkında sonuç doğurmaması olarak karşımıza çıkan HAGB kurumunun düzenleniş gerekçeleri arasında sanığın lekelenmeme hakkı da gösterilmektedir.¹¹ Ancak HAGB kararında hükmün açıklanması ertelense de, sanık hakkında adli para cezası ya da iki yıla kadar hapis cezasına karar verilmiş, işlediği suç sabit görülmüştür.¹² Bu yönüyle HAGB kurumunun ihdasına gerekçe olarak lekelenmeme hakkının gösterilmesinin çok yerinde olmadığı belirtilmelidir.¹³

HAGB kurumunun uygulama sınırları iyi bir şekilde tespit edilmezse, lehe görünen bu kurumun adeta bir suç patlamasına yol açması da muhtemeldir. Bu sebeple kanun koyucu, HAGB kararını objektif ve sübjektif şartların varlığına bağlamıştır.¹⁴ Sanık lehine bir kurum ihdas edilirken sanığın başka suçlara eğiliminin önlenmek istenmesi, yasal şartların tahlilinde tercih edilen yorum açısından da belirleyici olacaktır.

Aşağıda ayrıntılı inceleneceği üzere, erteleme kurumunu genişleten nitelikte olan HAGB’de (CMK m. 231/5-son)¹⁵, aslında hükmün açıklanması

⁸ Ahmet Gökcen/Murat Balcı/M.Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, 2020, s. 630; Devrim Güngör/Güneş Okuyucu-Ergün, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2016, 65(4), AÜHFD, s. 1954; Emir Kaya, “İnsan Hakları Açısından Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2013, 3, AnkBD, s. 415; Taner, AnkBD, s. 292.

⁹ Y. CGK, E. 2009/9-7, K. 2009/24, 17.02.2009. Ayrıca bkz. Ali İhsan İpek, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Adalet Yayınevi, 2010, s. 18.

¹⁰ Özbek/Başbüyük, s. 16.

¹¹ Y. CGK, E. 2011/2-376, K. 2012/90, 13.03.2012. Ayrıca bkz. Adem Kartal, “Hapis Cezasının Ertelenmesi ile Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Sonuçları Bakımından Karşılaştırılması”, 2016, 11(114), THD, s. 69; Ali Parlar, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Ertelme*, 2. Bası, Bilge Yayınevi, 2015, s. 14; Taşdemir, s. 4.

¹² Bahri Öztürk (Editör), *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 644; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Bası, Seçkin Yayınevi, 2018, s. 714; Aruç/Hırsılı, s. 321; Balo, s. 171.

¹³ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 705.

¹⁴ Sevinç Olgun, “Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2008, 3(22), THD, s. 69.

¹⁵ CMK m. 231/5-son: “*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık*

değil, hukuki sonuç doğurması ertelenmektedir.¹⁶ Çalışmamızda, HAGB'nin hukuki etkileri ile kurumun kanuni tanımı ve ihdas gayesinin ne derece örtüştüğü titizlikle irdelenecektir.

II. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARININ YASAL ŞARTLARI

Kanun koyucu, HAGB kararı için objektif ve sübjektif nitelikte şartlar öngörmüş ve kurumun CMK m. 231 kapsamında tatbikini hakimnin takdirine bırakmıştır.¹⁷ Ancak kurum için aranan objektif şartlar oluşmasına rağmen hükmün açıklanması durumunda, HAGB kararının niçin uygulanmadığının gerekçesi, kararda açıkça yer almalıdır.¹⁸ Ayrıca, HAGB'nin hükmün hukuki sonuç doğurmaması yönüyle daha lehe olduğu dikkate alındığında, öncelikle bu kurumun gözetilmesi, kararın bu yönde olmaması halinde ise diğer lehe kurumların (TCK m.50, 51) tercih edilebileceği önemle belirtilmelidir.¹⁹

---

hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder". Madde gerekçesi (5560 sayılı Kanun m. 23): "...bu hüküm (HAGB) sanık hakkında hukuki sonuç doğurmamaktadır. Başka bir ifadeyle, kurulan hükmün hukuki sonuç doğurup doğurmaması, belli bir süreye ve bazı şartlara bağlı kılınmaktadır".

¹⁶ Kurumun adının "mahkumiyet hükmünün açıklanmasının ertelenmesi" şeklinde düzenlenmesi gerektiği görüşünde Uğur Güner, "Türk Ceza Hukukunda Mahkumiyet Hükmünün Açıklanmasının Ertenilmesi", 2014, 9(25), CHD, s. 182. "Hükmün sonuç doğurmasının şartlı olarak ertelenmesi" kavramının daha isabetli olacağı yönünde Seyithan Güneş, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayınevi, 2018, s. 3.

¹⁷ CMK m. 231/5'te öngörülen HAGB esas olarak mahkemenin takdirine bırakılmakla birlikte, kanunda farklı düzenlemeler öngörülebilir. Nitekim TCK m. 191 kapsamındaki koşulların varlığı halinde HAGB kararı verilmesi zorunludur. §59 StGB hükmünde kullanılan "*kann... verwarnen*" ifadesi de, yasal şartlar dahilinde kurumun tatbikinin mahkemenin takdirine bırakıldığını göstermektedir, Münchener Kommentar zum StGB, 4. Baskı, C.H.Beck Yayınevi, 2020 (MüKoStGB/Groß/Kulhanek), § 59 Rn. 10.

¹⁸ "Şartları oluştuğu halde hükmün açıklanması ile ilgili hiçbir değerlendirme yapılmaması hakimnin takdir hakkına taalluk eden bir husus değildir", Y. CGK, E. 2014/4-128, K. 2015/388, 10.11.2015. Ayrıca bkz. Nur Centel/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. Bası, Beta Yayınevi, 2020, s. 873; Öztürk, s. 649; Şahin/Göktürk, s. 199.

¹⁹ Artuç/Hırsılı, s. 317; Centel/Zafer, s. 874; Demirbaş, s. 701; Dülger, s. 936; Kartal, s. 68; Kumbasar, s. 47; Özgenç, s. 723; Öztürk, s. 644; Şahin/Göktürk, s. 200; Yurtcan, s. 784. Bu konuda, 3359 Sayılı Kanun Ek Madde 12'de yapılan değişiklik örnek bir inceleme olarak ele alınmalıdır. Söz konusu değişiklik, sağlık personeli ile yardımcı sağlık personeline karşı işlenen yaralama, tehdit, hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarında TCK m. 51 uygulanamazken, şartları dahilinde HAGB uygulanabilecektir. Yasal kurumların uygulanmasına elbette özel düzenlemelerle istisna getirilebilir. Ne var ki kanun koyucunun, hapis cezasının ertelenmesini kapsam dışı bırakıp, daha lehe olan HAGB kurumunda herhangi bir istisna getirmemesi tutarsız olmuştur.

Nitekim Yargıtay, aksi bir tutumun hukuka aykırı olacağı görüşündedir.²⁰

A. Objektif Şartlar

1. Daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum olmamak

HAGB için öngörülen ilk şart, sanığın daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum olmamasıdır (CMK m. 231/6-a). Burada yer alan “kast”, doğrudan veya olası kast olabilir.²¹ Mahkumiyetin türü, süresi ve miktarına bağlı olmaksızın, basit ya da bilinçli taksirle işlenen ve mahkum olunan suç ise, sonraki fiil için yapılan yargılamada HAGB’ye mani değildir.²² Daha önceki suçtan dolayı yapılan yargılamada sadece güvenlik tedbirine hükmedilmesi de, kurumun uygulanmasını önlemez.²³

CMK m. 231/6-a’da yer alan şartta kişinin daha önceki bir suçtan mahkumiyeti arandığı için, söz konusu hükmün kesinleşmesi, hükmün infazına geçilmesi ya da infazın tamamlanması şart değildir.²⁴

Önceki kasıtlı suçtan dolayı HAGB kararı verilmişse, bu karara ilişkin denetim süresi içinde işlenen yeni kasıtlı suçta HAGB uygulanamayacaktır (CMK m. 231/8). Ancak önceki HAGB için geçerli olan denetim süresi geçmiş ve düşme kararı verilmişse, artık mahkumiyet hükmü açıklanmadığından, sonraki suçta HAGB mümkündür.

Önceki kasıtlı suçtan mahkum olunan cezanın hapis ya da adli para cezası olması veya cezanın seçenek yaptırımlara çevrilmesinin etkisi aynıdır. Bu noktada, kamu davasının açılmasının ertelenmesinde CMK m. 171/3-a’da yer alan “*Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkum olmamış bulunması*” şartı ile kıyaslandığında, hem adli para cezasının, hem de sonuç cezanın TCK m. 50 kapsamında seçenek yaptırımlara çevrilmesinin, C.Savcısının kamu davası açmada takdir yetkisini engellemediği görülmektedir. Henüz soruşturma evresinde C.Savcısına tanınan bu imkanın, kovuşturma evresinde HAGB yönünden mahkemeye tanınmaması kanaatimizce tutarsız olmuştur.

²⁰ Y. CGK, E. 2014/3-86, K. 2015/200, 09.06.2015.

²¹ Aras, s. 74; Şahin/Göktürk, s. 196; Şen/Maviş, s. 17.

²² Bahattin Aras, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar”, 2008, 3(22), THD, s. 74; Karakehya, s. 566; Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 799; Özgenç, s. 715.

²³ Özgenç, s. 714; Şahin/Göktürk, s. 197.

²⁴ Yenisey/Nuhoğlu, s. 799.

Daha önce işlenmiş olan suç hakkında verilen hapis cezasının TCK m. 51 uyarınca ertelenmiş olması, sadece hükmün infazı açısından etki doğurduğundan, mahkumiyet hükmü varlığını ve haliyle HAGB engeli vasfını korur.²⁵ Hapis cezası ertelenen kişi, kendisi için geçerli olan denetim süresini iyi halli geçirse dahi, kararın HAGB'ye etkisi değişmez.²⁶ Keza önceki hüküm, TCK m. 58/2'deki süreler uyarınca artık tekerrüre esas olmasa bile HAGB engeli olmaya devam eder²⁷; çünkü CMK m. 231/6'daki koşulda, önceki suçta dair bir zaman sınırlaması yoktur.²⁸

Sanığın daha önce işlediği ve mahkum olduğu suçun işlenmesi anında çocuk olması, sonraki yargılamada HAGB açısından aranan şartlarda bir farklılık doğurmamaktadır.²⁹ Oysa yasal örneklere bakıldığında, fiili işlediği sırada çocuk olan kişi hakkında tekerrür hükümleri kapsam dışı bırakılmıştır (TCK m 58/5). Keza bu kişiler, hak yoksunluklarından (TCK m. 53/1) etkilenmemektedir (TCK m. 53/4).³⁰ Failin ıslahı temeline dayanan

²⁵ Dülger, s. 938; Şahin/Göktürk, s. 196. TCK m. 51/8'e göre, hapis cezası ertelenen hükümlü, denetim süresini yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirmesi halinde cezası infaz edilmiş sayılmakta, mahkumiyet hükmü varlığını devam ettirmektedir. Bu konuda bkz. Faruk Turhan, "Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar", 2006, X(3-4), EÜHFD, s. 28.

²⁶ Şahin/Göktürk, s. 196. Ancak erteleme kararı eski TCK ve İnfaz kanuna göre verilmiş ve erteleme süresi olaysız geçmişse, sonradan işlenen suç nedeniyle HAGB kararı verilmesine engel teşkil etmez. Çünkü eski sistemde erteleme süresinin olaysız geçmesi halinde mahkumiyet vaki olmamış sayılmaktaydı, bkz. Turhan, "Cezaların Ertelenmesi", s. 28.

²⁷ Aras, s. 74; Dülger, s. 937; Necati Meran, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Konusunda Bazı Çözüm Önerileri", 2008, 3(23), THD, s. 66; Özgenç, s. 715; Şahin/Göktürk, s. 196. Ne var ki Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2009 tarihli kararında "*Eski yasa döneminde işlenip, adli sicilden silinme koşulları oluşmuş olan mahkumiyetler ile ertelenmiş ve vaki olmamış sayılmasına karar verilen mahkumiyetlerin, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yasal engel oluşturmayacağı, yeni dönemde işlenen suçlar açısından ise, infazdan sonra 5237 sayılı Yasa'nın 58. maddesinde belirtilen tekerrür sürelerinin esas alınmasının hakkaniyete uygun bir çözüm olacağı*" yönünde karar vermiştir, Y. CGK, E. 2008/11-250, K. 2009/13, 03.02.2009. Yüksek Mahkeme içtihadı ile aynı yönde M.Emin Artuk/Ahmet Gökçen/M.Emin Alşahin/Kerim Çakır, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018, s. 841; Ali Tanju Sarıgül, "Türk ve Alman Hukuku'nda Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", 2015, 118, TBB, s. 148; Hail Çıgılı, "Yargıtay Kararları Çerçevesinde, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasında Daha Önceden Kasıtlı Bir Suçtan Mahkum Olmama Şartına İlişkin Bir Değerlendirme", 2014, 9(100), THD, s. 22; Karakehya, s. 566.

²⁸ Önceki kasıtlı suç üzerinden belirlenen şartların, TCK m. 50 ve m. 51'de yer alan lehe düzenlemelere kıyasla daha sıkı olduğu ve bu durumun HAGB kurumunun işlerliğini sınırladığı görüşünde, Özgenç, s. 716; Şahin/Göktürk, s. 196.

²⁹ Özgenç, s. 715; Yalçın, s. 166.

³⁰ Taksirli suçlarda ise TCK m. 53/6 uyarınca hak yoksunluklarına karar verilebilir, bkz.

HAGB kurumunda da, 18 yaşından küçüklerin işlediği suç –objektif koşul bakımından– HAGB engeli olmamalı ve bu konuda CMK m. 231/5 ya da ÇKK m. 23’te yasal düzenleme yapılmalıdır.³¹

Üzerinde durulan yasal şart açısından son olarak, “*daha önce*” ibaresi üzerinde durulmalıdır. HAGB engeli olan “*daha önceki kasıtlı suç*”ta esas alınacak zaman, HAGB’ye konu edilen suçun işlenme anı mı, yoksa bu suça ilişkin mahkumiyet hükmünün kesinleşmesi anı mıdır? Buradaki anlam karmaşasının sebebi, “*daha önce işlenen suç*” ibaresinin değil, “*daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmaması*” ifadesinin tercih edilmesidir. Yargıtay bu şartı, kişi hakkında adli sicil kaydında yer alan ve infaz edilen ya da edilebilir mahkumiyet hükmünün varlığı şeklinde yorumlamaktadır.³² Bu yorum neticesinde, önceki tarihli suç dosyası, sonradan işlenen suçun yargılaması sona erdiğinde hala derdest ise, sonraki tarihli suçta HAGB uygulanabilir. Aynı şekilde, önceki tarihli suç dosyası hakkında karar verileceği an, halihazırda sanık hakkında verilmiş HAGB kararı “mahkumiyet” niteliğinde olmadığından, dava HAGB ile sonlandırılabilir. Haliyle aynı sanık hakkında birden fazla HAGB kararı bulunabilir.³³ Ancak bu tutum, CMK m. 231’de belirtilen sübjektif koşullar açısından tutarlı olmadığı gibi³⁴, failin ıslahı amacıyla da uyumsuzdur. Ne var ki, kanun metninde kullanılan ifade bu tür bir yorumu mümkün kılmaktadır. O halde kanaatimizce, CMK m. 231/6-a’da yer alan şart, “*daha önceki tarihli ve kasten işlenmiş bir suçtan mahkum olmamak*” şeklinde yeniden düzenlenmelidir. Önerilen bu yasal değişiklik sonrasında mahkeme; bakmakta olduğu davada sona geldiğinde, dava konusu suçtan önceki tarihli olup devam eden bir yargılama söz konusuysa, ilgili davadaki neticeyi beklemelidir. Bu çerçevede, sonraki tarihte işlenen ve fakat mevcut yargılamadan daha önce mahkumiyetle sonuçlanan dosya ise, sanık açısından sübjektif kriter yönüyle olumsuz kanaat doğuracak ve HAGB engeli oluşturacaktır. Hukuki önerimiz karşısında yargılama sürecinin uzaması ihtimali doğsa da, kurumun amacıyla bağdaşan bir çözüm bulmak daha elzemdir. Çünkü böylece, dava konusu suçtan önce veya sonraki tarihte işlenmiş olan suç HAGB’ye engel oluşturacak ve sanık hakkında birden fazla HAGB kararı verilmesi önlenecektir.

Ahmet Hulusi Akkaş, Bir Güvenlik Tedbiri Türü Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma (Hak Yoksunlukları), Adalet Yayınevi, 2021, s. 199.

³¹ Ayrıca bkz. Balo, s. 179; Yenisey/Nuhoğlu, s. 805.

³² Y. 3. CD, E. 2014/19721, K. 2014/41611, 15.12.2014. Aynı yönde Şen/Maviş, s. 18.

³³ Şahin/Göktürk, s. 197.

³⁴ Şahin/Göktürk, s. 197.

Adli sicil arşiv kaydına alınan mahkumiyetler, sonraki suçta HAGB engeli olmaya devam ederken³⁵, adli sicil bilgilerinin silinme koşulları oluştuğunda önceki mahkumiyet hükmünden bahsedilemeyeceğinden, CMK m. 231/6-a açısından sorun oluşmayacaktır.³⁶

2. Somut ceza sınırı

CMK m. 231/5 uyarınca, sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası ise HAGB uygulanabilir. Görüldüğü üzere, somutlaştırılmış hapis cezasında süre sınırı varken, adli para cezasında³⁷ herhangi bir miktar sınırı öngörülmemiştir.³⁸

Mahkeme tarafından sanık hakkında hem hapis, hem adli para cezasına karar verilmişse HAGB uygulanıp uygulanamayacağı tartışılmalıdır. Kanun metninde ceza türleri arasında “veya” ibaresinin kullanımı tereddüt doğursa da, ilgili fıkradaki kullanımın ceza tür ve sınırlarını belirtmekten ibaret olduğu kabul edilmelidir. O halde sanık hakkında hem hapis, hem adli para cezasına karar verilmiş ve hapis cezasının süresi iki yıl ya da daha az ise

³⁵ Aras, s. 74; Dülger, s. 938. Aksi görüşte Mustafa Özen, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018, s. 1038. Anılan durumun HAGB uygulamasını son derece sınırlayacağı görüşünde Sarıgül, s. 147.

³⁶ Y. 3. CD, E. 2011/8-460, K. 2012/230, 12.06.2012. Aksi görüşte Şen/Maviş, s. 95.

³⁷ CMK m. 231/5'te yer alan adli para cezası, TCK m. 52 kapsamında belirlenen yaptırım olup, seçenek yaptırım (TCK m. 50) değildir, Demirbaş, s. 702.

³⁸ §59 StGB hükmünde ise ceza nisabı çok düşük tutulmuş, hafif ağırlıktaki suçlar (Vergehen) uygulama kapsamına alınmıştır. §59 StGB hükmüne, ancak yüz seksen gün birimine kadar adli para cezasına mahkumiyetlerde başvurulabilir. Hapis cezalarında ve hapis cezasıyla birlikte ya da başlıca hükmedilen güvenlik tedbirlerinde §59 StGB uygulanmaz, bkz. Thomas Fischer, Strafgesetzbuch, 66. Baskı, C.H.Beck, 2019, §59 Rn. 2; MüKoStGB/Groß/Kulhanek, § 59 Rn. 11. Bu yönüyle §59 StGB'da öngörülen yaptırım, Alman Ceza Hukukundaki en hafif yaptırımlar arasında yer alırken, bir ceza veya güvenlik tedbiri niteliğinde olmayıp, kendine has bir hukuki niteliği haizdir, bkz. Beck'sche Online Kommentare, Strafgesetzbuch, 48. Edition-1.2.2021, (BeckOKStGB/Heintschel-Heinegg), § 59 Rn. 4; S/S-Kinzig, §59 StGB Rn. 3. Alman Ceza Hukuku doktrininde; sanık lehine görünen §59 StGB hükmünün çok sınırlı uygulandığı, günümüz ihtiyaçlarını gözetmediği, ceza nisabı artırılarak ya da kapsamı genişletilerek kurumun daha yaygın kullanımın önünün açılması ve bu amaçla yasa değişikliği yapılması gerektiği yönünde görüşlerin paylaşıldığı belirtilmelidir, bkz. Christian Kropp, “Ist die Verwarnung mit Strafvorbehalt noch zeitgemäß?”, 2004, ZRP, s. 241. Aynı kanaat ve beklentiyi paylaşmakla birlikte, kurumun revize edilmesinin sadece sanığı değil, cezayı bireyselleştirmekle görevli mahkeme için de elzem olduğu yönünde Frank Füglein/Pascal Lagardère, “Geld habe ich keines, aber arbeiten kann ich- Die Verwarnung mit Strafvorbehalt”, 2013, ZRP, s. 48.

HAGB mümkün görülmelidir.³⁹ Kasten işlenen suçta cezayla birlikte güvenlik tedbirine hükmedilmesi de, HAGB kararına mani değildir.⁴⁰

Ceza sınırlarına ilişkin açıklamalarda tartışılması gereken diğer husus, birden fazla suç hakkında mahkumiyet kararı verilmesi ihtimalidir. Sanık hakkında, aynı dava kapsamında birden fazla suç için iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına hükmedilmişse HAGB uygulanabilecek midir? Konuyla alakalı olarak kanunda açık bir düzenleme yoktur. Yargıtay, kanaatimizce isabetli olarak, HAGB'nin doğurduğu sonucu dikkate alıp düşme kararı ile ilgili yasal sonuçları kıyaslamış ve HAGB açısından her bir suç için ayrı değerlendirme yapılarak sonuca varılması gerektiğine hükmetmiştir.⁴¹ Zincirleme suçta ise kişiye tek ceza verileceğinden, somut ceza üzerinden değerlendirme yapılmalıdır.⁴² Ancak bu anılan olasılıklar, sanığın suç işleme eğilimi yönünden (sübjektif koşul) dikkate alınmalıdır.⁴³

3. Zararın giderilmesi

Onarıcı adaletin yansıması olarak, HAGB için aranan diğer bir şart, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesidir (CMK m.231/6-c).⁴⁴

CMK m. 231/6-c kapsamındaki “zarar” kavramıyla; varsayımsal olmayan, somut nitelikteki⁴⁵ maddi zararlar kastedilmektedir.⁴⁶ HAGB açısından, mağdurun manevi zararının karşılanması şart değildir.⁴⁷ Bununla

³⁹ Özgenç, s. 714; Şahin/Göktürk, s. 196; Yenisey/Nuhoğlu, s. 798. Kanun koyucu, yasal düzenlemede HAGB için özel suç tiplerine münhasır farklı koşullar öngörebilir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu (TCK m. 191) buna örnektir.

⁴⁰ Dülger, s. 940.

⁴¹ Y. CGK, E. 2008/11-250, K. 2009/13, 03.02.2009. Ayrıca bkz. Gökçen/Balci/Alşahin/Çakır, s. 632; Karakehya, s. 564; Yenisey/Nuhoğlu, s. 798; Zafer, s. 715.

⁴² Özen, s. 1036.

⁴³ Gökçen/Balci/Alşahin/Çakır, s. 632; Öztürk, s. 646; Yener Ünver/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Adalet Yayınevi, 2019, s. 678.

⁴⁴ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 703; Mahmut Kaplan, “Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları”, 2015, 5(1), AkdHFD, s. 78.

⁴⁵ Aras, s. 75; Artuç/Hırsılı, s. 325; Dülger, s. 939; Taşdemir, s. 43.

⁴⁶ Zararın tespitinde suç anının dikkate alınması gerektiği görüşünde Özen, s. 1040.

⁴⁷ “... zarar yönünden, kanaat verici basit bir araştırma ile belirlenecek maddi zararların esas

birlikte, CMK m. 231/6-c'ye dayanan zarar tazmininin aynı olay ve sanık hakkında manevi tazminat davasına engel oluşturmadığı vurgulanmalıdır.⁴⁸ Keza maddi zararının eksik kalan kısım için de, özel hukuk hükümlerine göre maddi tazminat davası açılabilir.⁴⁹

Suç sonucunda herhangi bir maddi zarar doğmamışsa, HAGB için zararın tazmini koşulu aranmaz.⁵⁰ Haliyle, tehlike suçuna ilişkin yargılamada HAGB kurumu işletilebilir.⁵¹ Mağdurun kendisine ya da ölümü sonrası mirasçılara ulaşamadığı hallerde ise, suçun konusu ele geçirilmişse, artık zarar tazmini aranmadan HAGB kararı verilebileceği, aksi halde HAGB'nin uygulanamayacağı ifade edilmektedir.⁵²

Mağdurun ya da kamunun zararı, sanık veya onun adına üçüncü kişi tarafından giderilebilir.⁵³ Birden fazla sanığın yer aldığı dosyada mağdurun zararının sanıklardan biri tarafından karşılanması halinde, diğer sanıkların zararı kabul etmelerinin, kendileri açısından verilecek HAGB kararında şart olduğu savunulmaktadır.⁵⁴ Kanaatimizce burada zararın objektif olarak giderilmesi yeterlidir, ek bir koşul aranmamalıdır.⁵⁵

Zararı karşılayan ödeme tek seferde yapılamıyorsa, sanık hakkında

---

alınması, manevi zararların bu kapsama dahil edilmemesi gerektiği", Y. CGK, E. 2008/11-250, K. 2009/13, 03.02.2009; CGK, E. 2012/2-1418, K. 2013/424, 22.10.2013. Aynı yönde Aras, s. 75; Artuç, s. 120; Centel/Zafer, s. 876; Dülger, s. 939; Demirbaş, s. 703; Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1955; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 707; Öztürk, s. 648; Parlar, s. 16; Şen/Maviş, s. 29; Ünver/Hakeri, s. 681; Yalçın, s. 210; Yenisey/Nuhoğlu, s. 800. Kanunda açıkça maddi-manevi zarar ayrımı yapılmadığından, manevi zararın da şart kapsamında mütalaası gerekir, bkz. Karakehya, s. 567; İpek, s. 178. CMK hükmünün maddi-manevi zararlar şeklinde anlaşılmasına müsait olduğu, mağdurun zararın tazmini için ayrıca özel hukuk mahkemelerine yönlendirilmesinin HAGB kurumunun amaçlarından olan onarıcı adalet ile bağdaşmadığı görüşünde Balo, s. 195.

⁴⁸ Y. 11. CD, E. 2016/8334, K. 2018/7310, 29.06.2018. Ayrıca bkz. Centel/Zafer, s. 877; Dülger, s. 939; Özgenç, s. 718; Yenisey/Nuhoğlu, s. 800.

⁴⁹ Dursun, s. 156; Kumbasar, s. 184; Özen, s. 1040; Özgenç, s. 718; Şen/Maviş, s. 33.

⁵⁰ Artuç, s. 120; Centel/Zafer, s. 877; Demirbaş, s. 703; Dülger, s. 938; Şahin/Göktürk, s. 199; Ünver/Hakeri, s. 682.

⁵¹ Centel/Zafer, s. 877; Demirbaş, s. 703; Özen, s. 1039; Şahin/Göktürk, s. 199.

⁵² Kumbasar, s. 185.

⁵³ Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1957; Soyaslan, s. 446; Ünver/Hakeri, s. 682; Yenisey/Nuhoğlu, s. 800.

⁵⁴ Aras, s. 76; Kumbasar, s. 183. Ödemeye katılmayan sanıklar hakkında HAGB uygulanamayacağı yönünde Epözdemir, s. 214.

⁵⁵ Ayrıca bkz. Özen, s. 1041.

mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da HAGB kararı verilebilir (CMK m. 231/9).

Zararın giderilmesi bakımından, gerek CMK m. 231, gerek başka yasal kurumlar açısından (mesela CMK m.171) kanunda açık bir belirleme olmamasına rağmen, zarar konusu aynen iade edilebiliyorsa, öngörülen telafinin amacına binaen öncelikli olarak aynen iadenin gerçekleştirilmesi gerekir.

CMK m. 231/6-c ile etkin pişmanlık ilişkisinde; örneğin, TCK m. 168 kapsamında sanığın, malvarlığına karşı işlenen suçta oluşan zararı bizzat pişmanlık göstererek aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde cezada indirim uygulanmaktadır.⁵⁶ Etkin pişmanlık nedeniyle ceza indirimine gidildikten sonra, sanık hakkında HAGB kararı verilmesinin mümkün olduğu belirtilmelidir.⁵⁷

Zararın belirlenmesi ve giderilmesi konusunda mağdurun rızasına ilişkin yasal bir düzenleme yapılmamıştır. CMK m 231/6 kapsamında, ceza mahkemesi tarafından tespit edilen zararın karşılanması yeterlidir, mağdurun ekonomik mağduriyetinin devam edip etmediği önemsizdir.⁵⁸ Bu sebeple doktrinde, yasal eksikliğin giderilmesi ve sanık ile mağdurun anlaşması ile zararın giderilmiş olduğunun benimsenmesi; bu noktada, ödenen tazminatın mağdur tarafından kabul edilip edilmediğinin araştırılması gerektiği, mağdurun sözlü ya da kendisinden sadır olan yazılı beyanıyla bu hususun ispat edilebileceği ifade edilmektedir.⁵⁹

ÇKK m. 23'e göre, çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda, CMK'daki koşulların varlığı halinde, mahkemece HAGB kararı verilebilir. İlgili hükümde CMK m. 231'deki koşulların aynen tatbiki kabul edildiğinden, çocuk hakkında tesis edilecek HAGB için de doğan zararın

⁵⁶ Özgenç, s. 717.

⁵⁷ Y. CGK, E. 2014/4-567, K. 2015/11, 24.02.2015.

⁵⁸ “Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tamamen giderilmesinde zarar yönünden, kanaat verici basit bir araştırma ile belirlenecek maddi zararların esas alınması ... gerektiği”, Y. CGK, E. 2008/11-250, K. 2009/13, 03.02.2009; CGK, E. 2012/2-1418, K. 2013/424, 22.10.2013; Dülger, s. 938.

⁵⁹ Zafer, s. 717. Mağdurun rızasının aranmaması, onarıcı adalet anlayışıyla çelişir, bkz. Akyıldız, s. 69.

giderilmesi şarttır.⁶⁰

B. Sübjektif Şartlar

1. Sanık hakkındaki kanaat

HAGB kararının uygulanabilmesi için, sanığın şahsına bağlı koşullar da oluşmalıdır. Bunlardan ilki, sanığın mahkeme nezdinde bıraktığı izlenimdir. Öyle ki mahkeme, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varmalıdır. Duruşmadaki izlenim elbette somut ve sınırlı gözleme dayanır. “*Kişilik özellikleri*” bakımından ise, sadece muhakeme sürecindeki hal ve hareketler değil, sanığın adli sicil kaydı⁶¹, sosyal çevre ile uyumu, hatta gerektiğinde bir disiplin cezası alıp almadığı gibi hususlar birlikte değerlendirilmelidir.⁶² Çünkü burada aranan şart, sadece duruşma sırasındaki kişisel tutum ve davranışlarla yetinilmeye müsait değildir.⁶³ Yargıtay da, sanığın kişilik özelliklerine göre yeniden suç işleyip işlemeyeceği yönündeki nihai kanaatin soyut ifade ve gerekçeye dayandırılmasını yetersiz görmektedir.⁶⁴ Ayrıca, iştirak halinde işlenen suçlarda her bir suç ortağının kişilik özelliklerinin ayrı analiz edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.⁶⁵

2. Sanığın kabulü

a. Genel olarak

22.07.2010 tarih ve 6008 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, sanığın kabul etmemesi halinde HAGB kararı verilemeyeceği kabul edilmiştir (CMK m. 231/6-son cümle).⁶⁶

---

⁶⁰ Ünver/Hakeri, s. 682.

⁶¹ Adli sicil kaydının silinmesine ilişkin koşulların oluşması sebebiyle adli sicilden silinen önceki mahkumiyetler CMK m. 231/6-a yönünden bir engel oluşturmasa da, kişinin suç işleme eğilimi yönünden yapılan değerlendirmeye esas alınabilir, Y. CGK, E.2010/4-71, K. 2010/76, 06.04.2010.

⁶² Dursun, s. 155.

⁶³ Sarıgül, s. 152; Yenisey/Nuhoğlu, s. 799. Karş. Aras, s. 77; Öztürk, s. 648.

⁶⁴ Y. CGK, E. 2011/253, K. 2012/117, 27.03.2012.

⁶⁵ Ünver/Hakeri, s. 680.

⁶⁶ 6008 sayılı Kanun Geçici Madde 2’de, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar hakkında HAGB kararı verilmiş olanların, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren on beş gün içinde mahkemeye başvurmaları halinde, mahkemece bu kararının geri alınacağı ve CMK m. 231/7’deki kayıtlı bağı olmaksızın başvuruda bulunan sanık hakkında yeniden hüküm kurulacağı belirtilmiştir. Zaman açısından artık bu hükmün uygulanması

HAGB kararının sanığın kabulüne bağlanması yönündeki yasa değişikliğinin temelinde, –ileride detaylı şekilde inceleneceği üzere–, HAGB kararına itiraz halinde mercii sadece kurumun yasal şartları üzerinden inceleme yapması, böylece beraat ya da ceza verilmesine yer olmadığına dair kararın verilmesi gereken bir dosyanın dahi denetlenememesi tehlikesinin doğması, gerekçe olarak gösterilmiştir.⁶⁷ Bu yönüyle sanığın kabulü, aklanma hakkı kapsamında sunulan bir imkan olarak değerlendirilebilir.⁶⁸ Buna karşın ilgili kabul şartının benimsenmesiyle, sanık harici diğer süjelerin hak arama özgürlüğünün dikkate alınmadığı tespit ve eleştirisi dile getirilmektedir.⁶⁹

Doktrinde, HAGB'nin reddedilmesi sebebiyle hükmün açıklanması, fakat kanun yolunda hükmün bozulması sebebiyle yeniden yargılama yapılması durumunda, sanığın yeniden HAGB isteyemeyeceği, haliyle HAGB kararı verilemeyeceği ifade edilmektedir.⁷⁰ Kanaatimizce, hem kurumun amacı ve sanık hakları, hem de bozmadan sonra serbestlik ilkesi gereğince bu görüş isabetli değildir. Bozmadan sonraki yargılamada HAGB için aranan koşullar ve sanığın kabulü dahilinde HAGB uygulanabilir.

HAGB'yi kabul edip etmediği sorusuna karşı sessiz kalan sanığın, lehe olduğundan bahisle HAGB'yi kabul etmiş sayılamayacağı belirtilmektedir.⁷¹ Gerçekten, HAGB'yi her koşulda lehe bir kurum olarak görmek doğru olmadığı gibi, sükutun kabule eşdeğer olması için kanunen açık bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.

---

söz konusu olmamakla birlikte, daha önce HAGB kararı verilmiş olmasına rağmen, yeni hükümde erteleme ya da kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlara çevirme kararının verilebilmesine imkan tanıdığı ifade edilmelidir.

⁶⁷ Şahin/Göktürk, s. 202; Akif Yıldırım, “Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi”, 2018, 11, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, s. 450. Bu minvalde doktrinde, sanığın kabulü şartıyla HAGB kurumunun yargılama makamlarınca kötüye kullanılmasının önüne geçildiği ifade edilmektedir, Toroslu/Feyzioğlu, s. 365. Ayrıca, uygulamada sanık dinlendikten sonra CMK m. 196 gereği sanığın duruşmadan başışık tutulmasının doğurduğu hukuki sonuçların dikkate alınarak ilgili şartın ihdas edildiği belirtilmektedir, Taner, AnkBD, s. 294. Doktrinde Şen/Maviş de, esasen HAGB uygulamasının şartlar dahilinde re'sen tatbikinin doğru olduğunu, ama uygulamadaki sıkıntılar sebebiyle bu koşulun öngörüldüğünü vurgulamaktadır, Şen/Maviş, s. 37.

⁶⁸ Özbek/Başbüyük, s. 8.

⁶⁹ Özbek/Başbüyük, s. 8.

⁷⁰ Yurtcan, s. 565.

⁷¹ Şen/Maviş, s. 38; Yalçın, s. 196. Aksi görüşte Rezan Epözdemir, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 2. Baskı, Adalet Yayınevi 2017, s. 103.

Sanığın kabulünün HAGB açısından şart olması konusunda, suç fiili neticesinde ortaya çıkan maddi zararın giderilmesi ile kabul beyanının birlikte yorumlanması düşünülebilir. Fakat önemle belirtilmelidir ki, maddi zararın sanık tarafından giderilmesi tek başına HAGB'nin kabulü anlamına gelmemeli ve sanığa mutlaka bu konudaki iradesinin ne olduğu açıkça sorulmalıdır.⁷²

b. Müdafin rolü

CMK m. 231/6-son'da yer alan koşul lehte bir düzenleme görünümünde olmakla birlikte; bu şartın icrası sırasında, isnat olunan suçun mahkeme tarafından sabit görüldüğü⁷³ ve sanık hakkında en az iki yıl hapis ve/veya adli para cezası yaptırımının takdir edildiği unutulmamalıdır. Bu olgu dikkate alındığında, sanığın kabulünde zorunlu müdafî şartının olmaması, kanaatimizce ciddi bir eksikliktir. Çünkü sanığın, HAGB'nin hukuki ayrıntılarını bilmemesi ve muhakeme sürecinde kendisini pozisyon itibarıyla baskı altında hissetmesi halinde, kendisinden sadır olan iradenin sıhhati etkilenecektir.⁷⁴ Bu olumsuzluk, ancak müdafî yardımıyla dengelenebilir.⁷⁵ HAGB'nin kabul edilmesi de, aslında sanığın kendisi hakkında tesis edilen mahkumiyet hükmüne, yani isnat olunan suçun sabit görüldüğüne katılma anlamı taşır ve bunun tek başına sanık tarafından tahlil edilmesini beklemek güçtür.⁷⁶ Diğer yandan, HAGB'nin hukuki etkilerinin tam olarak anlaşılabilmesi sebebiyle reddedilmesi ve sanığın aleyhe sonuçlarla karşılaşması da olasıdır.⁷⁷ O halde, sanığın iradesine bağlanan emsal kurumlardan seri muhakeme usulünde olduğu gibi (CMK m. 250/3), HAGB'nin uygulanmasına dair iradenin müdafî huzurunda açıklanması, yasada açıkça şart koşulmalıdır. Bu doğrultuda, CMK m. 231/6-son cümlesinin “*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, sanık tarafından müdafî huzurunda kabul edildiği takdirde uygulanabilir*” şeklinde yeniden kaleme alınması isabetli olacaktır. Ne var ki uygulamada, duruşmaya

⁷² Centel/Zafer, s. 877; Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1958; Zafer, s. 717.

⁷³ Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1955; Şahin/Göktürk, s. 195.

⁷⁴ Bu durum, aynı zamanda silahların eşitliğiyle doğrudan ilgilidir, bkz. Fahri Gökçen Taner, Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 179. Ayrıca bkz. Holm Putzke/Jörg Scheinfeld, Strafprozessrecht, 3. Baskı, C.H.Beck Yayınevi, 2011, s. 81.

⁷⁵ Hans-Heiner Kühne, Strafprozessrecht, 8. Baskı, C.F.Müller,2010, §9 Rn. 170; Putzke/Scheinfeld, s. 81; Taner, Silahların Eşitliği, s. 179.

⁷⁶ Kaya, s. 435. Sanığa tanınan hakkın ilerleyen süreçte sanık aleyhine kullanılmasının genel hukuk kaidelerine aykırı olacağı görüşünde Özen, s. 1046.

⁷⁷ Benzer hukuki endişe için bkz. Karakehya, s. 563.

katılmayan sanığın⁷⁸, HAGB'yi zımnen kabul etmiş olduğu benimsenmektedir ki, dile getirdiğimiz çekinceler karşısında bu tutumu isabetli görmek mümkün değildir.⁷⁹ Diğer yandan Yargıtay'ın⁸⁰, müdafinin bulunduğu duruşmada özel vekaletname şartıyla müdafinin iradesini kabul beyanı için yeterli sayması doğru değildir.⁸¹ Müdafî yardımını hukuken ne kadar gereklirse, sanığın kabul ya da ret iradesini bizzat açıklaması da o kadar kaçınılmazdır.

c. İradenin açıklanma anı ve mahkemenin pozisyonu

Bu bölümde üzerinde durulması gereken diğer bir tartışmalı nokta, sanığın işlediği suçun mahkeme tarafından sabit görülmesidir. Mahkeme, elbette bu kanaatini duruşmayı sonlandırırken, yani hüküm aşamasında açıklamak zorundadır (CMK m. 223). Nitekim tüm muhakeme işlemlerinin esas amacı, iddia olunan vaka hakkında mevcut deliller değerlendirilerek maddi gerçeğe ulaşmak ve bu yönde hüküm tesis etmektir. Fakat HAGB hakkındaki soru evresinde henüz yargılama sona ermemiştir. Yargılama devam ederken sanığa HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması, mahkeme nezdinde sanığın suç işlediğinin sabit görüldüğünün yansımasıdır. Bu yansıma neticesinde hakimin, henüz nihai karar öncesinde dava konusu olayla ilgili ulaştığı sonucu paylaşarak “ihzas-ı rey”de bulunduğu iddia edilebilir.⁸² Nitekim CMK m. 24/1'e göre, hakimin davaya bakamayacağı hallerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir. Acaba hakimin sanığa karşı HAGB konusundaki iradesini

⁷⁸ Emsal düzenleme §59 StGB kapsamında, davanın sanığın yokluğunda yürütülebilmesi mümkündür (§232 StPO). Ancak kurumun uygulama kapsamı dikkate alındığında, ceza nisabının CMK m. 231/5'e nazaran çok düşük olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca anılan durumda sanık, belli koşullarda istinaf (Berufung) başvurusunda bulunma hakkına sahiptir, bkz. Kühne, §63 Rn. 1041.

⁷⁹ Y. 4. CD, E. 2012/31570, K. 2013/17818, 06.06.2013. Yargıtay'ın bu değerlendirmeye, yasada öngörülen usulü son derece geniş yorumladığı görüşünde Ünver/Hakeri, s. 683.

⁸⁰ Y. CGK, 2015/225, 2019/616, 22.10.2019.

⁸¹ Akyıldız, s. 77. Doktrinde Özen'e göre, sanığın müdafî ile temsil edilmesi durumunda, HAGB'nin kabul edilip edilmediği mutlaka müdafî de sorulmalıdır. Hatta yazara göre, zorunlu müdafî olarak görev yapan temsilcinin iradesi ile sanığın iradesi çelişirse, kurumun hukuki sonuçlarına daha hakim olan müdafî iradesine öncelik tanınmalıdır, Özen, s. 145. Artuç/Hırslı'ya göre, müdafî HAGB'ye dair beyanda bulunsa bile, kanun metninde sanığın iradesinin esas alındığı açıktır, Artuç/Hırslı, s. 327. Şen/Maviş ise, CMK m. 216 ve m. 226/4'e dayanılarak HAGB konusundaki iradenin müdafiden beklenebileceğini; ancak öncelikli iradenin sanığa ait olduğunu; buna karşın, sanığa kanuni temsilci atanmışsa, artık temsilcinin iradesinin ön plana çıktığını vurgulamaktadır, Şen/Maviş, s. 37.

⁸² Benzer hukuki endişe için bkz. Öztürk, s. 645.

sorması, tarafsızlığı şüpheye düşürecek sebep olarak algılanabilir mi? Hakimın HAGB kararının uygulanabilirliği konusundaki sorusu, içeriğinde suçun sabit görülmesini barındırır da⁸³, tarafsızlığı şüpheye düşürecek mahiyette değildir. Çünkü HAGB'nin sanık tarafından kabul edilmemesi, takdir edilen yaptırımın HAGB dışındaki kurumlar gözetilerek uygulanması sonucunu doğurur.

Özetle; HAGB müessesesi, hükmün gizli tutulması anlamında değildir⁸⁴ ve mahkeme, hükmü tüm yasal unsurlarıyla ve aleni şekilde açıklayıp, sanığa HAGB konusundaki iradesini sormalıdır.⁸⁵ Karar evresinden önce, sanığa HAGB konusundaki iradesinin sorulmasının hukuken tasvip edilmeyeceği kuvvetle vurgulanmalıdır.⁸⁶ Ayrıca, henüz yargılamaya devam olunurken sanığın kendi iradesiyle HAGB'yi reddettiğini söylemesi durumunda, mahkeme tarafından yine HAGB şartları değerlendirilmeli ve son aşamada sanığa yine HAGB'yi kabul edip etmediği sorusu yöneltilmelidir.⁸⁷

3. Sanığın kabul beyanının delil değeri

Sanığın HAGB uygulamasını kabul etmesine dair beyanının suçu ikrar anlamına gelip gelmeyeceği, tartışılması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanık hakkında beraat ya da ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi imkanı varken HAGB'ye imkan yoktur. Kuruma başvurulması, isnat olunan suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olduğunu gösterir. O halde sanığın HAGB'ye ilişkin kabul beyanı, esasında suçu işlediğini ikrar

---

⁸³ Sanık sıfatının devam etmesi ve masumiyet karinesine dayanarak aksi kanaatte Şen/Maviş, s. 15.

⁸⁴ Madde gerekçesi (5560 sayılı Kanun m. 23).

⁸⁵ Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, s. 635; Güneş, s. 140; Kumbasar, s. 46; Taner, AnKBD, s. 296; Temur, s. 140; Yıldırım, s. 437. Alman Hukuku bakımından aynı yönde Fischer, §59 Rn. 2. Buna karşın doktrinde *Centel/Zafer*, CMK m. 231/5 kapsamında karar verilirken öngörülen mahkumiyet hükmünün açıklanmasının HAGB kurumunun niteliği ile bağdaşmayacağı, kurumu hapis cezasının ertelenmesi gibi cezanın infazına yönelik bir niteliğe evireceği, mahkumiyete ilişkin hususların aleni duruşmada paylaşılmasıyla HAGB'nin felsefi temellerinden uzaklaşılacağı ve kurumun adeta cezaevlerini rahatlatan bir araca dönüşeceği görülmektedir, *Centel/Zafer*, s. 871.

⁸⁶ Akyıldız, s. 78; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 843; Güner, s. 198; Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1959; Karakehya, s. 565; Şen/Maviş, s. 39; Taner, AnKBD, s. 296; Taşdemir, s. 63; Ertuğrul Ünal, "Uzlaştırma ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumlarının Masumiyet Karinesi Bağlamında Değerlendirilmesi", 2018, 17(1), İKÜHFD, s. 212. Karş. Artuç/Hırsılı, s. 327.

⁸⁷ Şen/Maviş, s. 32.

anlamındadır.⁸⁸ Bu hukuki tablonun ortaya çıkardığı sakıncayı gidermek adına ilk önerimiz, bu iradenin müdafii huzurunda açıklanmasıdır.⁸⁹ Burada ise ele alınması gereken iki esaslı problem göze çarpmaktadır: İlk problem, HAGB’yi kabul eden sanığın itiraz kanun yoluna başvuru hakkı ve başvuru halinde sanık açısından hukuki yarar meselesidir. Bu sorun, kanun yolunu incelediğimiz bölümde çözümlenecektir. Diğer problem ise, HAGB kararından sonra yasal nedenler sonucunda hükmün açıklanması ve bu hükme karşı kanun yoluna başvurulduktan sonra yapılan yargılamada, sanığın halihazırdaki kabul beyanının suçu ikrar gibi delil değeri taşıyıp taşımayacağıdır. Kanun yolu veya sonrasında görevli mahkemenin, sanığın daha önce HAGB’ye dair kabul beyanını suçu ikrar olarak delil kapsamında ele almasına yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak HAGB kurumunun uygulanabilirliği açısından öngörülen usul sebebiyle sanığın, kendi aleyhine olan böyle bir hukuki durumla karşılaşması, ilkesel açıdan sorun oluşturmaktadır. Böylece sanığın kabul ya da ret beyanının özgür iradeye dayanması sakatlanmaktadır. O halde çözüm olarak; emsal düzenlemelerden CMK m. 250/10 gibi, HAGB kararına ilişkin kabul beyanının ikrar niteliği taşımadığı yasa da açıkça yer almalıdır. Bu bakımdan CMK m. 231/6-son cümleden sonra şöyle bir cümle eklenebilir: *“Sanığın, müdafii huzurunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul ettiğine ilişkin beyanı, takip eden veya aynı konu hakkındaki başka bir soruşturma ve kovuşturmada delil olarak kullanılamaz”*. Böylelikle sanığın iradesinin suçu ikrar endişesinden bağımsız olarak şekillenip açıklanmasına ilişkin koşullar yasal açıdan elverişli hale gelecektir.

Bu bölümde son olarak belirtelim ki, HAGB kararının sanığın kabulüne bağlanmasına ilişkin yasal düzenleme hakkında, Anayasa Mahkemesi’ne iptal davası açılmış, ancak Mahkeme oybirliğiyle davayı reddetmiştir.⁹⁰

⁸⁸ Aksi kanaatte Şen/Maviş, s. 31. Paylaştığımız endişeyi dile getiren Güneş, kurumun niteliği itibarıyla sanığın beyanın suçun kabulünden bağımsız olarak algılanması gerektiği görüşündedir, Güneş, s. 138.

⁸⁹ Bkz. II B 2 b.

⁹⁰ *“Hükmün açıklanmasının ertelenmesine ilişkin olarak kanunda öngörülen tüm koşulların oluşması durumunda ceza hakiminin takdiri ile verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, itiraz konusu kuralın 231. maddeye eklenmesinden sonra sanığın talebine bağlı olarak verilebilecektir. Ceza sistemimizde yer alan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi koşullarına ilaveten getirilen ve sanığa kararı temyiz incelemesine götürülebilme hakkı tanıyan kural, Anayasanın ve ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı olmayıp, yasakoyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. İtiraz konusu kuralda sanığın kendi aleyhine beyanda bulunmaya zorlanması söz konusu olmadığı gibi, iptali istenilen kuralın 231. maddeye eklenmesinden sonra, sanığın iradesine önem verilerek, sanığın iradesi dışında hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin uygulanması*

Mevcut yasal koşulları gözetererek yaptığımız değerlendirmeler çerçevesinde Mahkeme'nin vardığı nihai karara hukuken katılmıyor; ilgili şartın müdafii huzurunda yapılan irade açıklaması ve kabulün suçu ikrar anlamı taşımayacağı kaydına yasa metninde açıkça yer verilmesi gerektiği yönündeki önerimizi yineliyoruz.

C. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilemeyecek Haller

1. Genel Olarak-Özel Suç Tipleri

Anayasa m. 174'te koruma altına alınan inkılap kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak HAGB uygulanmaz (CMK m. 231/14). Karşılıksız çek keşidesi suçunda da HAGB imkanı yoktur (5941 sayılı Çek Kanunu m. 5/10). Yine 5739 sayılı Kanun ile getirilen istisnalar ile 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'da yer alan özel düzenleme dikkate alınmalıdır.⁹¹

2. Suçun Uzlaşmaya Tabi Olması

Alternatif çözüm yolu olarak düzenlenen uzlaştırma kurumu, uygulama bakımından HAGB'ye göre önceliğe sahiptir.⁹² Uzlaştırmanın söz konusu olduğu durumda mahkeme, dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermek zorundadır. Esas olarak soruşturma evresinde gündeme gelen uzlaştırmanın edimli ya da edimsiz olarak sonuçlanması halinde zaten bir kovuşturma evresinden bahsedilmeyecek, kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilerek soruşturma evresi sonlandırılacaktır (CMK m. 253/19). HAGB'ye göre öncelikli konumda olan uzlaştırma kurumu ise, kovuşturma evresinde uzlaştırmada karşımıza çıkmaktadır. "Mahkeme tarafından uzlaştırma" başlığı taşıyan CMK m 254/1'e göre, kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde kovuşturma

---

engellenmiştir. Sanığa, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı olduğunu beyan etme ve dolayısıyla hakkında verilen kararı temyiz incelemesine götürebilme imkânı veren kural, Anayasa'nın 38. maddesinin beşinci fıkrasında öngörülen, kendisini suçlama ve bu yolda delil göstermeye zorlanma olarak değerlendirilemez. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 36. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir. Kuralın Anayasa'nın 5., 10., 11., 12. ve 13. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir", AYM, E. 2011/41, K. 2012/25, 16.02.2012 (RG: 13.10.2012, Sayı: 28440).

⁹¹ HAGB kapsamı dışında bırakılan özel suç tipleri hakkında ayrıntılı inceleme için bkz. Yalçın, s. 122 vd.

⁹² Berrin Akbulut/Murat Aksan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019, s. 42.

dosyası, uzlaştırma işlemlerinin yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir. Uzlaşma gerçekleştiği ve uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi halinde mahkeme davanın düşmesine hükmeder (CMK m. 254/2). Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde; sanık hakkında, CMK m. 231'deki şartlar aranmaksızın HAGB kararı verilir (CMK m. 254/2). Bu karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde mahkeme tarafından, CMK m. 231/11'de belirlenen şartlar aranmaksızın hüküm açıklanır (CMK m. 254/2).

Sonuç olarak, uzlaştırmaya tabi bir suç hakkında, ancak uzlaştırmının olumsuz neticelenmesi sebebiyle yargılamaya devam olunmuşsa, hüküm aşamasında HAGB kararı (CMK m. 231/5) verilebilir.⁹³

3. AİHM ve Anayasa Mahkemesi İçtihatları

CMK m. 231/14 ve münhasıran özel kanunlarda yer alan bazı suçlar hariç, HAGB uygulanamayacak suçlar yönünden doğrudan suç tipini niteleyen herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Başka deyişle, bu kapsama giren suçlar prensip olarak objektif açıdan, ilgili suç için öngörülen ceza tür ve miktarına göre belirlenmiştir. O halde, yasa metnindeki ifade tahlil edildiğinde, dava konusu suç tipinden bağımsız olarak, mahkeme tarafından tespit edilen ceza miktarının CMK m. 231/5'te yer alan sınırlar içinde kalması halinde HAGB tartışılacaktır. Ne var ki bu noktada AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması elzemdir. Nitekim AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kötü muameleden korumaya yönelik amacı ve HAGB uygulamasının hükmü etkisiz bırakma sonucu doğurması gerekçesine dayanarak, bilhassa kötü muamele ve işkence içeren suçlarda HAGB kararı verilmesini Sözleşme hükümlerine aykırı bulmuştur.⁹⁴ Anayasa Mahkemesi ise bireysel başvuru üzerine verdiği kararda, cinsel saldırı suçunun faili hakkında HAGB kararı verilmesinin Anayasa m. 17/3'ü⁹⁵ ihlal ettiğine hükmetmiştir.⁹⁶

AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatları dikkate alındığında; işkence,

⁹³ Akbulut/Aksan, s. 42; Olgun Değirmenci, Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 315.

⁹⁴ Taylan/Türkiye kararı, B. No: 32051/09, 03.07.2012. Ayrıca bkz. Şahin/Göktürk, s. 200; Yenisey/Nuhoğlu, s. 798.

⁹⁵ Anayasa m. 17/3: "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz".

⁹⁶ E.A. Başvurusu, Başvuru No: 2014/19112, 17.05.2018 (RG: 01.08.2018, Sayı: 30496).

kötü muamele ve cinsel saldırı suçlarında HAGB uygulamasına başvurulması AİHS ve Anayasa'nın ruhuna aykırı görülmüştür. Böylece, anılan suçlarda CMK m. 231'de yer alan objektif koşullar oluşsa bile HAGB kararı verilemeyecektir. Böylece HAGB açısından içtihat yoluyla yeni şartlar eklenmiş görünmektedir.⁹⁷ Bu tutum kabul edilebilir olmakla birlikte, aslında başka suçlarda da aynı etkinliğin gözlemlenmesi ve bu yönüyle HAGB'nin işlevsel olmadığı sonucuna varmak mümkündür. Nitekim emsal kararların dayanağını oluşturan Anayasa m. 17/3 hükmü, her suç açısından geniş yorumlanmaya müsaittir. Çünkü insan haysiyetiyle bağdaşma kriteri olarak mağdur ve toplum nezdinde bırakılan etki açısından kanunda somut düzenleme yapılmadıkça, söz konusu hukuki yaklaşım geniş yorumlanabilecektir. Bu anlamda, dava konusu olayın değerlendirilmesinde vücut dokunulmazlığı, irade özgürlüğü, şeref gibi temel insan haklarına karşı yönelen kasten yaralama, tehdit, hakaret suçlarında da, haksız saldırının karşılığında etkili bir yaptırım beklenir. Bu açıdan uygulamada sıklıkla karşılaşılan suçlar hakkında da HAGB uygulanmaması gerektiği pek tabii savunulabilir.

Mahkeme içtihatlarında belli suçlara özgü geliştirilen yorumun sonucu olarak kanaatimizce; CMK m. 231 kapsamına giren suçlar açıkça belirtilerek, HAGB için ceza miktarı üzerinden çizilen çerçeve daha somut hale getirilmelidir.⁹⁸ Böylelikle, AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulan şekliyle AİHS ve Anayasa hükümleri ile uyumluluk sağlanabilir ve ayrıca mahkeme içtihatları arasında doğabilecek farklılıkların önü alınabilir.

D. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun Zaman Bakımından Uygulanma Koşulları

HAGB kurumunun zaman bakımından uygulanmasının analizinde, kurumun hukuki niteliği ve ilgili normatif düzenlemede yer verilen özel hükümler değerlendirilmelidir.

---

⁹⁷ Yıldırım, s. 469.

⁹⁸ 5728 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik öncesinde HAGB, ancak şikayete tabi suçlar açısından mümkündü (5560 sayılı Kanun m. 23- CMK m. 231/14). İlgili koşula ilişkin gerekçe ise şu şekildeydi: "...söz konusu kurumun sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için, kapsamına giren suçların sınırlı tutulması düşünülmüştür. Bu mülahazayla, 231 inci maddeye eklenmesi öngörülen beşinci fıkradaki somut olayda hükümlenen hapis cezasına ilişkin iki yıllık sınır bir yıla indirilmiştir. Keza, onördüncü fıkarda yapılması önerilen değişikliklerle, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin sadece soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlarla ilgili olarak uygulanabilmesi amaçlanmıştır". Yapılan değişikliğin kurumun amacına aykırı düştüğü görüşünde Yurtcan, s. 564.

Kanunilik ilkesinin doğal sonuçlarından biri, ceza hukuku kurallarının derhal uygulanmasıdır.⁹⁹ Fakat suç ve cezaya ilişkin hükümler ile güvenlik tedbirlerinde, fail hakkında –zaman bakımından– uygulanabilecek birden fazla normun varlığı halinde lehe olan hüküm tatbik olunur (bkz. TCK m. 7).¹⁰⁰ Böylelikle, maddi ceza hukuku normları failin lehine olacak şekilde geriye yürür.¹⁰¹ Şekli ceza hukuku normları ise, kanunda aksine bir belirleme yapılmadıkça, failin leh veya aleyhine olmasına bakılmaksızın derhal uygulanır.¹⁰² İnceleme konumuz açısından, CMK m. 231/5’te öngörülen HAGB, fail tarafından işlenen fiil üzerinde herhangi bir etkisi olmayan, suçun unsurlarında değişiklik doğurmayan, ama failin cezalandırılmasını önleyen bir kurumdur. Burada düşme hükmü ile ortaya çıkan cezasızlık durumu, özel bir muhakeme işleminden ibarettir. Tek başına failin lehine olması, HAGB’nin maddi ceza hukuku normu olarak kabulünü gerektirmez. Sonuç olarak HAGB, bir ceza muhakemesi hukuku normudur¹⁰³ ve bu nedenle kanun koyucunun ayrı ve açık iradesi olmadıkça kurum hakkındaki yasal değişikliklerin yürürlük bakımından geriye yürütmesi doğru değildir.¹⁰⁴

Yargıtay, HAGB’nin kesinleşmiş, infaz edilmekte olan ve hukuki yarar bulunması kaydıyla infaz edilmiş hükümlere de uygulanabileceği, kesinleşmiş hükümlerde kuruma ait objektif koşullar açısından dosya üzerinden, sübjektif koşullar bakımından ise duruşma açılarak değerlendirme yapılacağı, HAGB ya da HAGB’nin reddi kararına karşı itiraz edilebileceği, kanaatindedir.¹⁰⁵

⁹⁹ M.Emre Tulay, “Kanunilik İlkesi Işığında Ceza Kanunlarının Zaman Bakımından Uygulanması ve Delil Elde Etme Yöntemlerinde Zaman Bakımından Uygulanma Sorunu”, 2016, 22(3), MÜHF-HAD, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, s. 2720 vd.

¹⁰⁰ Geçici ve süreli kanunla ilgili öngörülen istisna ayrı tutulmalıdır, bkz. TCK m. 7/4: “Geçici veya süreli kanunların, yürürlükte buldukları süre içinde işlenmiş olan suçlar hakkında uygulanmasına devam edilir”.

¹⁰¹ Özgenç, s. 141; Tulay, s. 2721.

¹⁰² Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 159 vd.; Koca/Üzülmez, s. 77.

¹⁰³ Karakehya, s. 561. Hem maddi, hem şekli ceza hukuku ile irtibatı olan HAGB kurumunun muhakeme hukuku ile ilişkisinin daha yoğun olduğu ve zaman bakımından uygulama meselesinin bu doğrultuda çözümlenmesi gerektiği yönünde Özgenç, s. 723. HAGB kurumunun karma nitelikte bir hukuk normu olduğu görüşünde Dülger, s. 936; Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, s. 632; Güneş, s. 13; Kaya, s. 414; Kumbasar, s. 53; Öztürk, s. 645; Taşdemir, s. 9. HAGB’nin karma nitelikte olmasına karşın maddi ceza hukuku normu yönünün daha baskın olduğu görüşünde Akyıldız, s. 68; İpek, s. 19. Kurumun maddi ceza hukuku normu olduğu görüşünde Aras, s. 72; Sarıgül, s. 132; Taner, AnkBD, s. 290; İhsan Baştürk, Hükmün Açıklanmasının Ertelemesi, Adalet Yayınevi, 2014, s. 487.

¹⁰⁴ Özgenç, s. 723. Aksi görüşte Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, s. 632; Öztürk, s. 645.

¹⁰⁵ Y. CGK, E. 2008/11-250, K. 2009/13, 03.02.2009. Ayrıca bkz. Ünver/Hakeri, s. 677.

Oysa bu içtihadın hukuken doğruluğunu teyit edecek normatif bir düzenleme yoktur.¹⁰⁶ Yüksek Mahkeme bu kararıyla, görünüşte sanık lehine bir tutum sergilerken, aslında yasama organına ait yetkiyi kullanmıştır. HAGB kurumunun zaman bakımından geriye yürütülerek kesinleşmiş ve hatta infazı tamamlanmış dosya üzerinde etki doğurması isteniyorsa, bunun içtihatlarla değil, yasal düzenlemeyle sağlanması şarttır. Neticeten, zaman bakımından uygulama açısından Yüksek Mahkeme içtihadının hukuken yerinde olmadığı bir kez daha vurgulanmalıdır.¹⁰⁷

III. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARININ HUKUKİ ETKİLERİ

A. Sanık Açısından Getirilen Yükümlülükler Bakımından

1. Zorunlu Denetim Süresi

Kanun koyucu, HAGB kararında zorunlu bir denetim süresi öngörmüş, böylece sanık hakkında ceza içeren hükmün askıda beklemesi süreye bağlanmıştır.¹⁰⁸ Denetim süresi kural olarak beş (CMK m. 231/8), suçta sürüklenen çocuklarda ise üç yıldır (ÇKK m. 23). Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha HAGB kararı verilemez (CMK m. 231/8).¹⁰⁹ Yasa metnindeki “*kasıtlı bir suç nedeniyle*” ibaresi tıpkı CMK m. 231/6’da olduğu gibi tartışmaya açık olup, bu şart yönünden kanaatimizce suçun işlenme anı esas alınmalıdır.¹¹⁰

Beş yıllık denetim süresi içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri

---

¹⁰⁶ Ünver/Hakeri, s. 677.

¹⁰⁷ Ayrıca bkz. Ünver/Hakeri, s. 677.

¹⁰⁸ Dursun, s. 158; Sarıgül, s. 131; Şahin/Göktürk, s. 195; Toroslu/Feyzioğlu, s. 364; Yenisey/Nuhoğlu, s. 801; Yurtcan, s. 784.

¹⁰⁹ Doktrinde Centel/Zafer’e göre, esasında hukuki sonuç doğurmayan, teknik anlamda mahkumiyet niteliği taşımayan HAGB kararının, sonradan işlenen suçta aynı kurumun uygulanmasına engel olmaması beklenir. Ancak kanun koyucu CMK m. 231/8’de yer verdiği istisnaya, suçu işlediği sabit olan sanık hakkında birçok kez cezasızlık durumunun ortaya çıkmasını engellemiştir. Diğer yandan, bu düzenlemeyle birlikte HAGB’nin şartlı mahkumiyet olarak kabul edildiği de söylenebilir, Centel/Zafer, s. 876.

¹¹⁰ Doktrinde Özbek/Doğan/Bacaksız’a göre, kanun koyucunun bu hükümde yer verdiği şart muğlak bir ifade olup, “*kasıtlı bir suç nedeniyle*” denilerek hangi anın belirleyici olduğu tespit edilememektedir, Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 707. Suça dair yapılan yargılamada hükmün verildiği anın dikkate alınması gerektiği görüşünde Akyıldız, s. 72; İzlem Uludaş, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun ve 6545 Sayılı Yasa ile Getirilen Değişikliğin Değerlendirilmesi”, 2014, 6(56), FHD, s. 18.

olarak; bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine (CMK m. 231/8-a), bir meslek veya sanat sahibi olması halinde ise, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına karar verilebilir (CMK m. 231/8-b). Sanığın belli yerlere gitmekten yasaklanması, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınması ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesi denetim seçenekleri arasındadır (CMK m. 231/8-c).¹¹¹ Burada dikkat çeken husus, denetim süresinin zorunlu, denetimli serbestlik tedbirinin ise ihtiyari olduğudur.¹¹²

2. Kasıtlı Suç İşlememe Yükümlülüğü

CMK m. 231/10'da yer alan “Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir” hükmü ile CMK m. 231/11'de düzenlenen “Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar” normu, denetim süresi içinde sanığa ilk olarak, kasıtlı suç işlememe yükümlülüğü getirmektedir.¹¹³

Denetim süresi içinde işlenen taksirli suçlar hakkında yeniden HAGB kararı verilebileceği gibi, bu suç, önceki HAGB kararına tesir etmeyecektir.¹¹⁴ Fakat denetim süresi içinde kişinin kasten yeni bir suç işlemesi, keza denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde mahkeme hükmü açıklar (CMK m. 231/9). Burada yer alan “kasten bir suç işleme” tabiri nedeniyle, öncelikle yeni suçtan dolayı yürütülen muhakemenin

¹¹¹ Özen'e göre, güvenlik tedbiri niteliğinde olan somut yükümlülüklerin hakim takdirine bırakılması (CMK m. 231/8-c) kanunilik ilkesine aykırıdır, Özen, s. 1048. Türk Hukuk uygulamasında denetimli serbestlik tedbirine iş yükü gerekçesiyle çok sık başvurulmadığı, bu sebeple ÇKK'na benzer bir düzenlemeyle denetimli serbestlik müdürlüklerince takibe yasal olarak yer verilmesi ve tedbirin her durumda uygulanması gerektiği görüşünde Balo, s. 173.

¹¹² Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1963; Dülger, s. 942; Özgenç, s. 722; Şahin/Göktürk, s. 203; Toroslu/Feyzioğlu, s. 66. Bu genel düzenlemeye karşın, TCK m. 191'de öngörülen denetimli serbestlik tedbiri hem zorunlu, hem de kapsam itibarıyla farklıdır.

¹¹³ Suçun yurtdışında işlenmesinin öngörülen şart bakımından aynı etkiye sahip olduğu belirtilmelidir, bkz. Fischer, §56f Rn. 3.

¹¹⁴ Öztürk, s. 646; Soyaslan, s. 447.

tamamlanması, yani tesis edilen hükmün kesinleşmesi gerekir.¹¹⁵ Bu hükmün, HAGB için öngörülen denetim süresinden sonra kesinleşmesi halinde nasıl bir yol izleneceği kanunda gösterilmemiştir. Bu aşamada, mevcut dosya ile ilgili muhakeme sonlandırılırken, sanık hakkında halihazırda kesinleşmiş bir hüküm yoksa hükmün ertelenebileceği ifade edilmektedir.¹¹⁶ Bu görüş takip edilirse, önceki fiil sebebiyle devam olunan yargılama, sübjektif koşullar açısından da dikkate alınmamalıdır. Çünkü aksi tutum, “masumiyet” karinesiyle çelişir.¹¹⁷ Tartışılan husus CMK m. 231/10 hükmü ile birlikte yorumlandığında, en isabetli çözüm kanaatimizce şu şekilde olmalıdır: Denetim süresi geçmesine rağmen, kişi hakkında söz konusu süre içinde işlendiği iddia olunan suç sebebiyle devam eden bir muhakemenin varlığı halinde, mahkeme düşme kararı vermeyip yeni olaya ilişkin yargılamanın tamamlanmasını beklemelidir.¹¹⁸

CMK m. 231/9 ve diğer fıkralarda, kişinin kasten yeni bir suç işleyip işlemediği belirleyicidir. Bakıldığında, söz konusu koşulda kişi hakkında mahkumiyet hükmü tesis edilmesine değinilmemiştir. O halde, TCK sistematığında benimsenen suçun yapısal unsurları dikkate alındığında¹¹⁹, kişinin haksızlık teşkil eden bir fiili ihlali yeterlidir.¹²⁰ Bu düzenleme kanaatimizce eksiktir ve sorunlu sonuçlara gebe dir. Mesela kleptomani hastası olan A'nın, hastalığıyla alakalı olmayan bir fiil sebebiyle yargılandığını ve hakkında HAGB uygulandığını düşünelim. A, kendisi için öngörülen denetim süresi içinde başkasına ait taşınır malı zilyedinin rızası olmadan bulunduğu yerden almış olsun. Fail A, söz konusu eylemde TCK m. 141'de tanımlı suç işlemiş, haksızlık teşkil eden eylemi gerçekleştirmiştir. Ancak kusur yokluğu sebebiyle (TCK m. 32/1) ceza almayacaktır. Ne var ki kast, haksızlığı meydana getiren tipik hareketin bir parçası olarak görüldüğünde, aslında fail bilerek

---

¹¹⁵ Bkz. Antalya BAM 1. CD, E. 2020/2925, K. 2021/944, 31.03.2021.

¹¹⁶ Öztürk, s. 646.

¹¹⁷ Karş. Öztürk, s. 646.

¹¹⁸ Artuç'a göre de, denetim süresi içinde işlendiği iddia olunan suçun yargılamasında Cumhuriyet savcısı ya da mahkeme, CMK m. 231/13 kapsamında bir araştırma yaparak HAGB kararı veren mahkemeyi bilgilendirmeli ve böylece mahkeme, düşme kararı için diğer suçtan yapılacak yargılamanın sonucunu beklemelidir, Artuç, s. 126; karşı. Karakehya, s. 570. Ayrıca bkz. “İkinci suçu denetim süresi içinde işlenmesi ve kasıtlı bir suç olması yeterlidir: İkinci suçun kesinleşme tarihinin önemi yoktur”, Y. CGK, E. 2014/8-145, 2015/145, 05.05.2015. Alman Hukukunda emsal düzenlemede (§56f StGB) belirleyici zaman suçun işlenme anıdır, Fischer, §56f Rn. 3.

¹¹⁹ Bkz. Koca/Üzülmez, s. 88.

¹²⁰ Aksi görüşte Özen, s. 1050.

ve isteyerek, yani kasten hareket etmiştir. Her ne kadar A, ikinci eyleminden ötürü ceza almasa da (CMK m. 223/3) kasıtlı bir suç işlemiştir ve bu sebeple, fail hakkında daha önce verilen HAGB kararının kaldırılması gerekir. Varılan neticenin tutarsızlık doğurduğu söylenmelidir. Çünkü örnek olayda A hırsızlık suçu yerine taksirli bir suç sebebiyle cezalandırılıyorsa, önceki HAGB kararına etkisi olmayacaktı. Failin sonraki suçta cezalandırılmasının HAGB'ye tesiri yokken, cezalandırılmadığı eylem dolayısıyla HAGB kararının kaldırılması ve hükmün açıklanması kendi içinde çelişkili görünmektedir. Bu nedenle kanaatimizce, TCK'da benimsenen suçun yapısal unsurlarıyla uyumlu olması bakımından “*kasten yeni bir suç işleme*” ifadesi “*kasten işlediği bir suçtan mahkum olmadığı*” şeklinde güncellenmelidir.

Denetim süresi içinde bilinçli taksirle işlenen suçun önceki HAGB kararı üzerinde etkisinin somut olay ve failin kişiliği tahliliyle farklı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekliliği de tartışılmaya değerdir. Çünkü bilinçli taksirde fail, neticeyi öngörmektedir. Halihazırda hakkında isnat olunan suç sabit görülmüş olan şahsın, denetim süresi içinde ayrı bir duyarlılıkla hareket etmesi zorunluluğu, HAGB'nin amaçları arasındadır. O halde bilinçli taksirle icra edilen eylemin, somut olayın şartları dikkate alınarak, HAGB'nin failden beklenen dikkat ve özene hanel getirip getirmediği değerlendirilmeli, HAGB'nin varlığı ya da hükmün açıklanmasına bu cihette karar verilmelidir. Nitekim –§59 StGB atfıyla– §56f StGB'ye göre, deneme süresi içinde suç işlenerek cezanın ertelenmesinin temelinde yatan beklentinin yerinde olmadığı gözlemlendiği takdirde hüküm açıklanacaktır.¹²¹ Benzer bir düzenlemenin –en azından– bilinçli taksirle işlenen fiiller için öngörülmesi isabetli olacaktır. Bu amaçla, CMK m. 231/10 veya m. 231/11'in sonuna olmak üzere, “*Sanığın, denetim süresi içinde bilinçli taksirle işlediği bir suçtan mahkum olması halinde mahkeme, fiilin işlenişi ve sanığın durumunu değerlendirerek hükmü açıklayabilir*” şeklinde bir cümle eklenmesi tarafımızca önerilmektedir.

3. Öngörülen Tedbirlere Uygun Davranma Yükümlülüğü

CMK m. 231/10'a göre, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir. CMK m. 231/11 uyarınca, sanığın denetim

¹²¹ Buradaki değerlendirmede tek başına suçun tür ve ağırlığı değil, sanığın başka suçlar işleyip işlemeyeceğine ilişkin mahkeme nezdinde uyanan kanaat belirleyicidir, Fischer, §56f Rn. 8a.

süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar.

Kurulan hükmün sanık hakkında sonuç doğurmamasını ifade eden HAGB kararında, sanığa yüklenen tedbir yaptırım olarak değil, bir nevi adli kontrol tedbiri gibi görülmelidir.¹²²

CMK m 231/8-c’de “... ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine” şeklindeki ifadeyle, denetimli serbestlik tedbirinin somutlaştırılması mahkemenin yetkisine bırakılmıştır. Mahkemenin tespit edeceği yükümlülüğün, sabit görülen suç ve açıklanması ertelenen ceza tür ve miktarıyla orantılı olmalıdır.¹²³ HAGB kurumunda yetkili itiraz merci, olası bir kanun yolu müracaatında bu hususu da mutlaka değerlendirmelidir.

Kanunda öngörülen denetime uygun davranılıp davranılmadığı konusunda, kanunda açıklık olmasa da, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu hükümleri gözetilerek, denetimli serbestlik müdürlüklerince takip yapılacağı belirtilmiştir.¹²⁴ Suça sürüklenen çocuk hakkında uygulanacak denetimde ise, ÇKK m. 36 vd. dikkate alınmalıdır.¹²⁵

Denetimli serbestlik tedbiri, denetim süresi boyunca değil, en fazla bir yıl süreyle getirilebilir (CMK m. 231/8).¹²⁶ Suça sürüklenen çocuk hakkında öngörülen denetim için süre sınırı belirtilmemişse de (ÇKK m. 36), bu sürenin ÇKK m. 23’le uyumlu şekilde üç yıl ile sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tedbire aykırılık halinde HAGB kararının ortadan kaldırılacağı dikkate alındığında, denetim süresi için öngörülen beş yıl ile yükümlülük için belirlenen bir yıllık süre sınırı arasında uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Sanık hakkında denetim süresinin zorunlu kılınmasının birincil amacı, bu süre zarfında cezanın somut yansımından bağımsız olarak kişinin ıslahıdır.

¹²² Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 714.

¹²³ Genel ilkeye rağmen Alman Hukukunda §59a StGB hükmünde, yükümlülüklerin somut durum açısından orantılı olması koşuluna açıkça yer verilmiştir.

¹²⁴ Olgun, s. 65.

¹²⁵ ÇKK m. 37: “Denetim altına alınan çocukla ilgili olarak denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Ancak, korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde oniki yaşını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi hâlinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir”.

¹²⁶ Karş. TCK m. 191/3.

Keza denetimli serbestlik yükümlülüğün gayesi de, cezai yaptırım yerine ilgili tedbirin işletilerek yine ceza ile ulaşılmak istenen ıslah amacını hayata geçirebilmektir. Denetimli serbestlik tedbiri için geçerli olan bir yıllık süre, kanunda ayrıca düzenleme olmadığından, HAGB kararının kesinleşmesiyle birlikte sonuç doğuracaktır. Azami haddeden tedbir uygulandığı varsayılırsa, geriye kalan dört yıllık sürede yeni bir yükümlülüğe karar verilmesi mümkün değildir. Bir yıldan sonra, kalan dört yılın herhangi bir tedbir olmadan geçirilmesi, kişi hakkında bir tedbir getirilmiş olmasını da işlevsiz kılmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce, ya denetim süresi daha kısa tutulmalı, ya da açıklanması ertelenen ceza miktarını aşmamak üzere, işlenen suçun niteliğine göre tedbirin uygulanma süresi daha uzun belirlenebilmelidir.

Denetimli serbestlik tedbiri açısından son olarak, denetim süresi ve mahkeme tarafından hükmedilen tedbirin başlangıç anı önem taşımaktadır. Kanunda buna ilişkin bir belirleme yapılmadığından, acaba HAGB kararına ilişkin hükmün tefhim ya da tebliği mi esas alınmalı, yoksa ilgili kararın kesinleşmesi mi beklenmelidir? CMK m. 269/1’de yer alan “*İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz*” düzenlemesi de dikkate alındığında, kararın açıklanmasının yeterli görüldüğü düşünülebilir. Fakat kanaatimizce, açıklanması ertelenen hüküm, esasında bir mahkumiyet hükmü ve karar (HAGB) mahkeme kararı niteliğini haiz olduğundan, bu kararın kesinleştiği tarih itibarıyla denetim süresi başlamalıdır.

Denetimli serbestlik yükümlülüğünün hukuki gereklilik ve yerindeligiine ilişkin, doktrinde *Centel/Zafer* tarafından dile getirilen eleştiriyi bu bölümde paylaşmak gerekir. Yazarlara göre, CMK m. 231 kapsamındaki denetimli serbestlik hükmüyle kamu düzeninin korunması amaçlansa da¹²⁷, aynı gaye takip edildiğinde sanığın belli haklardan yoksun bırakılabileceği ya da hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği iddia edilebilir ve bu iddia HAGB kurumunun hukuki niteliğiyle bağdaşmaz. Aynı şekilde, aslında hukuki sonuç doğurmayan bir kurum için, herhangi bir tazmin fırsatı tanınmadan denetim serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler getirilebilmesi hukuken isabetli değildir. Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerin öngörüldüğü sistemde, anılan ihtimale binaen, oluşan zararın tazmin edilmesini mümkün kılan açık bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.¹²⁸ Kanaatimizce,

¹²⁷ Ayrıca bkz. “*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulaması için beş yıllık bir sürenin öngörülmesi ve bu sürede uygulanmak üzere denetimli serbestlik tedbiri olarak bir kısım yükümlülükler yüklenmesine olanak sağlanması yasakoyucunun suç ve suçlulukla mücadele, caydırıcılık ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla takdir yetkisine dayanarak kabul ettiği bir sistemdir*”, AYM, E. 2007/14, K. 2009/48, 12.03.2009 (RG: 25.06.2009, Sayı: 27269).

¹²⁸ Centel/Zafer, s. 878. Aynı endişe, Anayasa Mahkemesi’nin HAGB ile ilgili 2009 tarihli

esasen suçu sabit görülmesine rağmen hakkındaki hükmün uygulanması askıya alınan kişinin, bu imkan karşısında belli yükümlülüklerle katlanması doğaldır. Ancak yine de, doktrinde paylaşılan çekince ve öneriyi karşılamak için yasal bir düzenleme yapılması isabetli olacaktır. Bu noktada, Alman Hukukundaki emsal düzenleme örnek olabilir. Böylece, askıda bekleyen hükmün açıklanmasını gerektiren bir durum ortaya çıktığında, belli yükümlülükleri yerine getiren sanık hakkında, bu edimine karşılık cezadan mahsup imkanı tanınabilir (Bkz. §59 StGB atfıyla §56f/3).¹²⁹

Nihayet, denetim süresi içindeki ihlal sebebiyle açıklanan hükmün kanun yolu denetiminde bozularak sanık lehine sonuçlanması halinde, yargılamanın makul sürede sonuçlanması gerekliliği yönüyle adil yargılanma hakkının da ihlal edileceği vurgulanmalıdır.¹³⁰

B. Nihai Hüküm Bakımından

1. Genel Olarak

HAGB kararının verildiği dosya içeriğinde, suçun sanık tarafından işlendiği sabit görülmüş ve kişi hakkında hapis ya da adli para cezası

---

kararında yer alan karşı oy gerekçelerinde de paylaşılmıştır: “231. maddeye eklenen dava konusu (12) numaralı fıkrada, “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir” denilmektedir. 5271 sayılı Yasa’nın 267. ve devamındaki maddelerinde itiraz yolu düzenlenmektedir. Bu kanun yolunda, 288. maddede düzenlenen “temyiz” yolunda olduğu gibi bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması nedenine dayalı inceleme yapılamayacağından “itiraz”, diğer nedenlerle sınırlı olarak incelenip kabul veya reddedilecektir. Ancak itirazın reddedilmesi ve daha sonra hükmün açıklanmasını gerektiren koşulların oluşması halinde, bu hükmün karşı temyiz yoluna başvurulması sonucu 289. maddedeki hukuka aykırılık hallerinin tespiti ile hükmün bozulmasına ve sanığın beraatine karar verilebilmesi olanaklıdır. Bu durumda, 231. maddenin (8) numaralı fıkrası uyarınca, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına bağlı olarak hakkında denetimli serbestlik tedbirlerinden birinin uygulanmasına karar verilmiş olan sanık, beraat edebileceği bir davada önceden temyize başvurma hakkı olmaması nedeniyle gereksiz bir yükümlülük altında bırakılmış olacaktır. Bu tür temel hak ihlallerine yol açılmaması için hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına bağlı olarak herhangi bir yükümlülük getirilmemesi veya bu kararlara karşı temyiz yolunun açılması gerekmektedir. Anayasa aykırılığın hangi şekilde giderileceği ise kuşkusuz, yasakoyucunun takdirinde olan bir husustur”, “Ceza sistemine yeni getirilen ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına bağlı olarak uygulanan denetimli serbestlik kurumunun dayanağı olan mahkumiyet hükmünün esasının incelenmesine olanak vermeyen, “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir” biçimindeki (12) numaralı fıkranın Anayasa’nın 38. maddesinde öngörülen “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz” kuralına aykırıdır” AYM, E. 2009/222, K. 2009/55, 07.05.2009 (RG: 07.10.2009, Sayı: 27369).

¹²⁹ Fischer, §56f Rn. 18.

¹³⁰ Kaya, s. 421.

belirlenmiştir. Ancak HAGB halinde ceza içeren hüküm askıda beklemekte¹³¹, şartlı mahkumiyet durumu ortaya çıkmaktadır.¹³² Doktrinde HAGB, CMK m. 223/8 ile karşılaştırılarak bir durma kararı olarak da yorumlanmaktadır.¹³³ Başka bir görüşe göre HAGB, hüküm dışında kalan bir ara karar niteliğindedir.¹³⁴ Yüksek Mahkeme'nin deyimiyile ise burada “*koşullu bir düşme kararı*” söz konusudur.¹³⁵

Denetim süresi içinde dava zamanaşımının işlemeyeceğinin belirtilmesiyle de (CMK m 231/8-son cümle)¹³⁶, HAGB halinde hükmün açıklanmadığı, başka deyişle davanın sona ermediği anlaşılmaktadır.

Hükmün sonuç doğurmaması nedeniyle, –TCK m. 54/4 hariç– bu aşamada müsadere hükümleri de uygulanamayacak¹³⁷, hak yoksunluğundan bahsedilemeyecektir.¹³⁸ Keza kişi, sanık sıfatını taşımaya devam edecektir.¹³⁹

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından

¹³¹ Şahin/Göktürk, s. 195; Toroslu/Feyzioğlu, s. 364.

¹³² Centel/Zafer, s. 876.

¹³³ Akyıldız, s. 67; Balo, s. 172; Centel/Zafer, s. 873; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 714.

¹³⁴ Karakehya, s. 562.

¹³⁵ Y. CGK, E. 2009/4-13, K. 2009/12, 03.02.2009. *Balo*'ya göre, Yüksek Mahkeme'nin bu yorumu, kurumun niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Çünkü düşme kararı, ancak denetim süresinin iyi halli geçirilmesi halinde verilir. Bu nedenle kurumu durma kararı ile kıyaslamak daha doğru olacaktır, Balo, s. 172.

¹³⁶ Denetim süresi içinde kasten bir suç işlenmesi halinde zamanaşımının yeniden başlama anının nasıl tespit edileceğinin kanun metninden anlaşılamadığı ve sanık aleyhine yoruma açık olan CMK m. 231/8 hükmünün açıklığa kavuşturulması gerektiği görüşünde Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 716. Bu durumda zamanaşımının denetim süresi sonunda işlemeye başlayacağı yönünde Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1963.

¹³⁷ Devrim Güngör/Haluk Toroslu, “Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, 2016, 65(4), AÜHF, s. 1977; Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, s. 631; Kartal, s. 73; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 715. §59/2 StGB hükmünde ise, müsadereye hükmedilebileceği, ancak güvenlik tedbiri uygulanamayacağı açıkça öngörülmüştür.

¹³⁸ Kumbasar, s. 195; Şahin/Göktürk, s. 201. Ancak mahkeme, açıklamayı geriye bıraktığı hükümde hak yoksunluğuna ilişkin kararını da vermelidir. Denetim süresi sonunda düşme kararı verildiğinde, hak yoksunluğu da sonuç doğurmayacaktır, bkz. Akkaş, s. 197.

¹³⁹ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 839; Centel/Zafer, s. 872; Dülger, s. 942; Kaya, s. 436; Kumbasar, s. 48; Özgenç, s. 714; Şahin/Göktürk, s. 201; Yıldırım, s. 438. Alman Hukukunda aynı yönde MüKoStGB/Groß/Kulhanek, § 59 Rn. 16.

istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir (CMK m. 231/13).¹⁴⁰

HAGB kararının, –ilgili mevzuatta özel şart söz konusu olmadıkça–¹⁴¹ kişinin memuriyete girişinde engel oluşturmayacağı, keza tek başına memuriyetten çıkarmaya sebebiyet vermeyeceği ifade edilmektedir.¹⁴² Yine doktrinde, HAGB kararının mahkumiyet kararına konu maddi vaka ile sınırlı şekilde hukuk hakimini bağlayacağı savunulmaktadır.¹⁴³

CMK m. 325/2 uyarınca, HAGB kararı verilmesi halinde tüm yargılama giderleri sanığa yüklenir. Yargıtay, HAGB kararının yargılama giderlerini kapsamadığı görüşündedir.¹⁴⁴ Yüksek Mahkeme kararında, ilgili yorumun

¹⁴⁰ “...5352 Sayılı Kanun’un 6. maddesine aykırı şekilde elde edilen bilgi ve belgelere dayalı olarak yapılan arşiv araştırması üzerine tesis edilen dava konusu işlemde hukuka ayarlık, İdare Mahkemesi’nin davanın reddine yönelik ısrar kararında ise hukuki isabet bulunmamaktadır” D. İDDK, E.2019/2425, K. 2020/715, 12.03.2020. Buna karşın, 17.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu m. 4/1-ç’ye göre, HAGB kararı arşiv araştırması kapsamına alınmıştır.

¹⁴¹ 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu m. 4/1-ç dikkate alındığında, istisnai durumun genişlediği söylenmelidir. Yine örnek olarak, 6.6.2015 tarihli Polis Meslek Eğitim Merkezleri Giriş Yönetmeliği m. 8’de, aday ve evliyse eşi hakkında belli suçlar hakkında verilen HAGB kararı, POMEM’lere başvuruda engeldir. Konuyla ilgili ayrıca bkz. D. 8. D., E. 2019/786, K.2019/8187, 03.10.2019. Yine Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu m. 10/1-f’de, belli suçlar yönünden HAGB kararı verilmiş olması, başdenetçi veya denetçi seçilebilmenin önünde engeldir. İlgili yasal düzenlemeyi paylaşan Akkaş’a göre; kanun koyucunun bu tercihi, HAGB kurumunun hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır, bkz. Akkaş, s. 197.

¹⁴² Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1955; Harun Kale, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Disiplin Cezalarına Etkisi”, 2011, 6(60), THD, s. 47. Doktrinde bu görüşü paylaşan Çınarlı/Arslan Hızal, Devlet Memurları Kanunu m. 48/A-5 hükmü üzerinden ek bir değerlendirme yapmaktadır. İlgili hüküm dikkate alındığında, HAGB kararına “af”tan, yani kanun koyucunun iradesinden daha öte bir anlam yüklendiği ve bu durumun HAGB kurumunun amacıyla bağdaşmadığı görülmektedir, bkz. Serkan Çınarlı/Sevinç Arslan Hızal, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Giriş ve Memuriyetin Sona Ermesine Etkisi”, 2017, 12(134), THD, s. 23 vd.

¹⁴³ Bu konudaki görüş ve Yargıtay kararları çerçevesinde değerlendirmeler için bkz. Kadir Berk Kapancı, “Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi (TBK m. 74)”, 2016, 7(1), İnÜHFD, s. 525; Sıla Sencer/Ali Suphi Kurşun, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Hukuk Davalarına Etkisi”, 2017, 12(129), THD, s. 46.

¹⁴⁴ “Her ne kadar önce verilen ve sonra bütünüyle kaldırılan bir cezanın varlığı nedeniyle tertip olunmuş ücreti vekalet ve yargılama gideri sorumluluğu söz konusu ise de bu tür tali yükümlülüklerin, yasa koyucunun amaçladığı düzeyde ceza olmadığı ve salt bu nedenle hükmün açıklanmasının ertelenmesinden yararlanılmak gerekmeyeceği kabul edilmelidir. Kaldı ki, 5271 sayılı CYY’nun 325. maddesinin 5560 sayılı Yasayla değişik 2. maddesi hükmü ‘hükümün açıklanmasının geri bırakılması hallerinde de yargılama giderlerinin sanıklara yükletileceğini öngörmekle, bu atfetten yararlanmanın katılan sanıklar yararına bir sonuç

sanık lehine olduğu da değerlendirilmektedir. Ne var ki bu durum, hem HAGB'nin hukuki sonuç doğurması¹⁴⁵, hem de denetim süresinin iyi halli geçirilmeyeceğinin peşinen kabul edilmesi yönüyle hukuken isabetsiz görünmektedir.¹⁴⁶

2. Düşme Kararı veya Hükmün Açıklanması

HAGB kararı sonrasındaki süreçte mahkeme, duruma göre ya düşme kararı verecek, ya da hükmü açıklayacaktır.

CMK m. 231/10'a göre, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, duruşma açılarak HAGB kararı kaldırılır ve davanın düşmesine karar verilir.¹⁴⁷

CMK m 231/11 uyarınca, sanığın denetim süresi içinde kasten yeni suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranması halinde¹⁴⁸ mahkeme, askıda bekleyen hükmü aynen açıklar.¹⁴⁹

Mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar

---

doğurmayacağını, aksine hükmün açıklanması ertelendiğinde 5 yıllık bir denetim süresine hükmedileceğinden daha aleyhe bir sonuç doğuracağını ortaya çıkarmaktadır..., Y. CGK, E. 2007/4-115, K. 2008/53, 18.3.2008. Aynı görüşte Aras, s. 84; Artuç, s. 120; Olgun, s. 67.

¹⁴⁵ Hukuki sonuç doğuran ve istisnai nitelikte olan bu durumun yasal olarak CMK m. 231/5'te yer alması gerektiği görüşünde Caner Gürühan, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi", 2014, 26(111), TBBD, s. 145.

¹⁴⁶ Ayrıca bkz. Taşdemir, s. 385. Yüksek Mahkemenin bu tutumunun masumiyet karinesine aykırı olduğu görüşünde Akyıldız, s. 80.

¹⁴⁷ Temur, s. 153. Ayrıca bkz. Şen/Maviş, s. 59.

¹⁴⁸ (§59 StGB atfıyla) §56f StGB'ye göre, denetim süresi içinde suç işlenerek cezanın ertelenmesinin temelinde yatan beklentinin yerinde olmadığı gözlemlenir ya da yükümlülükler aykırılık söz konusu olursa, saklı tutulan hüküm açıklanacaktır, ayrıca bkz. Fischer, §56f Rn. 8a.

¹⁴⁹ Y. 18. CD, E. 2015/24509, K 2017/6355, 23.05.2017. Ayrıca bkz. Akyıldız, s. 84; Gürühan, s. 150; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 710. Öyle ki mahkeme, açıklanmasını ertelediği kararda sonradan bir hukuka aykırılık tespit etse bile, hükmü aynen açıklamak durumundadır. Karardaki hukuka aykırılıklar, artık kanun yolunda çözümlenecektir, bkz. Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1964. Bu evrede esasen yeni bir hüküm kurulduğundan, önceki karara atıfla yetinilmemeli, karar mutlaka gerekçelendirilmelidir, bkz. Şahin/Göktürk, s. 205.

verebilir.¹⁵⁰ Denetimli serbestlik tedbirine aykırılık halinde suçun niteliğine dair bir değerlendirme yapmadan, sanığın sübjektif durumu dikkate alınarak cezanın infaz süresi kısaltılabileceği gibi, yasal şartları dahilinde erteleme veya seçenek yaptırımlara başvurulabilmektedir.¹⁵¹ Bu ihtimalde, yine ceza tür ve miktarı değişmemekte, yalnızca hükmün infazı açısından farklı bir sonuç doğmaktadır.¹⁵²

CMK m. 231/7'ye göre, “*Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez*”. Bu düzenlemenin aksi düşünüldüğünde, HAGB kurumunun amacı ile çelişen bir durum ortaya çıkmaktadır.¹⁵³ Fakat CMK m. 231/11'de, denetimli serbestlik tedbirine aykırılığın sonucunda mahkemeye, aynı dosyada erteleme ya da seçenek yaptırımlara çevirme imkanı verilmiştir. Bu hukuki yolun cezanın işlevselliği yönüyle tahlili gerekir. Seçenek yaptırımlara başvurulması halinde uygulamada asıl mahkûmiyet, çevrilen adli para cezası veya tedbirdir (TCK m. 50/5). Kendisine yüklenen denetimli serbestlik tedbirine uymayan kişi hakkında tesis edilecek nihai kararda, yine sanığın lehine olan bir başka kurumun (TCK m. 50/5) kullanılabilmesi isabetsiz olmuştur. Kanaatimizce, hakime bu yönde bir takdir yetkisi bırakılacaksa, CMK m. 231/11 açısından kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesini –TCK m. 50/2'de yer alan istisnayı gözeterek– adli para cezası ile sınırlamak cezanın amaç ve işlevselliğine daha uygun düşecektir.

HAGB sonrası öngörülen denetim süresi içinde lehe kanun değişikliği söz konusu olursa, lehe durum mutlaka dikkate alınmalı; dosyada beraat verilmesini gerektiren bir değişiklik olursa da derhal beraat kararı verilmelidir.¹⁵⁴ Aksi uygulamayla sanığın açıklanan hükmü istinaf veya temyize konu etmeye zorlanması, adil yargılanma hakkı ve usul ekonomisiyle çelişecektir.

---

¹⁵⁰ Y. CGK, E. 2014/8-145, K. 2015/145, 05.05.2015.

¹⁵¹ HAGB açısından ayrı düzenleme içeren “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak*” suçunda verilen hükmün ertelenmesi kararında ise, TCK m. 191/9 gereği hem CMK m. 231/10-11, hem de TCK m. 191/3 vd. birlikte dikkate alınacaktır. Fakat yorum yoluyla ulaşılan bu sonucun, TCK m. 191 ya da CMK m. 231'de açık şekilde düzenlenmesi isabetli olacaktır.

¹⁵² Özgenç, s. 722.

¹⁵³ Dülger, s. 940; Özgenç, s. 718; Şahin/Göktürk, s. 200.

¹⁵⁴ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 714.

IV. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI KARARINA KARŞI KANUN YOLU

Kanun koyucu, HAGB kararına karşı itiraz imkanı tanımıştır (CMK m. 231/12). HAGB kararında hükmün açıklanması ertelendiği ve böylece istinaf ya da temyize konu bir hüküm söz konusu olmadığından itiraz kanun yolunun tercih edildiği¹⁵⁵, yine HAGB'nin durma kararı mahiyetinde olduğundan bahisle itiraz kanun yolunun benimsenmesinin doğal olduğu¹⁵⁶ doktrinde ifade edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, HAGB için itiraz kanun yolunun öngörülmesinde herhangi bir hukuki sorun tespit etmemiştir.¹⁵⁷ Anılan kararda paylaşılan yorumla uyumlu olarak, CMK m. 231/10'a göre verilen düşme kararına ve sanığın denetim süresi içinde kasten bir suç işlemesi ya da öngörülen denetimli serbestlik tedbirine aykırı davranması sonucu mahkeme tarafından açıklanan hükme karşı istinaf ve temyiz kanun yolu açıktır.¹⁵⁸

A. Yetkili Mercii

Hakim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir (CMK m. 267). HAGB kararına karşı itiraz kanun yolu öngörüldüğüne göre, sürecin tabii olduğu usul ve esaslar hakkında CMK m. 268 vd. maddeleri belirleyicidir.

CMK m. 268/1'de itiraz usulü düzenlendikten sonra, m. 268/2'de, kararına itiraz edilen hakim veya mahkemenin, itirazı yerinde görürse kararını düzeltereği; yerinde görmezse en çok üç gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan mercie göndereceği hüküm altına alınmış, yetkili merci ise CMK m

¹⁵⁵ Şahin/Göktürk, s. 201; Rezzan İtişgen, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf", 2014, 5(16), TAAD, s. 380; Yıldırım, s. 444; Yalçın, s. 228.

¹⁵⁶ Centel/Zafer, s. 874; Karakehya, s. 572.

¹⁵⁷ "(12) numaralı fıkra hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebileceği belirtilmekte ise de, bu kuralla temyiz incelemesi yolu kapatılmış değildir. İtiraz yolu, verilen kararın bir üst merci tarafından yeniden gözden geçirilmesini sağlayan ve kararın sağlığı bakımından güvence oluşturan kanun yollarından biridir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları sanık hakkında hukuki sonuç doğuran kesin hüküm niteliğinde olmadığından, deneme süresi sonunda verilecek düşme kararı veya geri bırakma koşullarına uyulmaması halinde verilecek karar hakkında esas hükümle birlikte temyiz denetimi olanaklı bulunmaktadır" AYM, E. 2009/222, K. 2009/55, 07.05.2009 (RG: 07.10.2009, Sayı: 27369).

¹⁵⁸ Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1963; Toroslu/Feyzioğlu, s. 368. Olağan kanun yolunun açık olduğu yönünde bkz. Y. CGK, E. 2009/4-13, K. 2009/12, 03.02.2009. Düşme kararı yönünden karşı. İtişgen, s. 380.

268/3'te tanımlanmıştır.¹⁵⁹

İtiraz konusunda, bölge adliye mahkemelerinin rolü de ele alınmalıdır. CMK m. 280/2'de “*Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddeder veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurar*” şeklindeki düzenleme, bölge adliye mahkemelerince HAGB kararı verilebilmesini sorgulamayı gerektirir.¹⁶⁰ Çünkü “hüküm” tabiri hukuken CMK m. 223'te karşılık bulmaktadır. Oysa HAGB, bünyesinde mahkumiyet barındırır da, teknik olarak hüküm çeşidi değildir.¹⁶¹ Şayet HAGB, CMK m. 223'ün bir parçası sayılırsa, bu durumda HAGB kurumu ile hapis cezasının ertelenmesi (TCK m. 51) arasında niteliksel bir fark kalmayacak ve bu tutum, hükmün sonuç doğurmamasına bağlanan neticeleri etkileyecektir. Yine HAGB, CMK m. 223'ün bir parçası ise, istinaf ya da temyiz yerine itiraz kanun yolunun mümkün görülmesi de tutarsızlık oluşturacaktır. Ancak uygulamada, ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurulması ve bölge adliye mahkemesinin CMK m. 280/1-g ve 2 kapsamında yeniden duruşma yapması halinde HAGB kararı verilmektedir.¹⁶² Böylece bölge adliye mahkemesince verilen HAGB kararına karşı itiraz da mümkündür (CMK m. 268/3-e).¹⁶³

B. Yetki Sınırları

İtiraz kanun yoluna başvurulması halinde yetkili merciin ne yönde işlem tesis edeceği noktasında CMK m. 271 yol göstericidir. İlgili maddeye göre, kanunda yazılı olan haller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir (CMK m. 271/1) ve itiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir (CMK m. 271/2).¹⁶⁴

HAGB kapsamında aslında iki karar verilmiş görünmektedir. İlki, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası, yani suçun işlendiğinin sabit olmasıdır. İkinci husus ise, işlendiği sabit görünen suça ilişkin tespit

---

¹⁵⁹ Soyaslan, s. 445.

¹⁶⁰ Nitekim CMK m. 223'e göre hüküm kurulacağı yönünde İtişgen, s. 400. HAGB kararı verilmesinin hukuken mümkün olduğu görüşünde Öztürk, s. 731; Ayrıca bkz. Fatih Birtek, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Adalet Yayınevi, 2019, s. 306.

¹⁶¹ Baştürk, s. 67.

¹⁶² Uygulamadan örnek olarak bkz. Antalya BAM 1. CD, E. 2017/2731, K. 2018/345, 07.02.2018; Gaziantep BAM 15. CD, E. 2017/1978, K. 2018/735, 12.04.2018.

¹⁶³ Öztürk, s. 732.

¹⁶⁴ Faruk Turhan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Baskı, Asil Yayınevi, 2006, s. 405.

edilen ceza tür ve miktarıdır.¹⁶⁵ O halde şu soru hukuken tatmin edici şekilde cevaplanmalıdır: HAGB'nin itiraz konusu edilmesi halinde, sadece HAGB'nin yasal şartları mı tahlil edilecektir, yoksa yerel mahkemenin dava konusu olaya ilişkin hukuki değerlendirmeleri de gözden geçirilecek midir?¹⁶⁶

Doktrinde, HAGB kararına konu olay üzerinde itiraz merci tarafından hukuki değerlendirme yapılması halinde, kanun yolunun istinafa dönüşeceği görüşü paylaşılmıştır.¹⁶⁷ Gerçekten, itiraz mercinin aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verebileceğine ilişkin hüküm (CMK m. 271/2) değerlendirildiğinde¹⁶⁸, dava konusu olayın farklı mütalaa edilmesi ihtimalinde HAGB kararı kaldırılmakla kalmayıp, yine merci tarafından yeni bir hüküm tesis edilecektir. Fakat ele alınan ve yeniden değerlendirilen karar, mahkumiyet barındıran bir mahkeme kararıdır. O halde, mahkeme kararının esastan incelenmesi isteniyorsa, kanaatimizce de ilgili kanun yolu istinaf olmalıdır.¹⁶⁹ Çünkü ertelenen hükmün kendisi, esasen mahkemenin takdir ettiği bir mahkumiyet hükmüdür. Ancak mevcut düzenlemedeki bu tutarsızlık, HAGB'nin objektif koşullarla sınırlı incelenmesi sonucunu doğurmamalıdır.¹⁷⁰

¹⁶⁵ Olgun Değirmenci, “Yargı Kararları Çerçevesinde HAGB Kararının Hukuki Denetimi ve İtirazın Kapsamı”, 2019, 1(2), Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, s. 81. Ayrıca bkz. MüKoStGB/Groß/Kulhanek, § 59 Rn. 15.

¹⁶⁶ CMK'da yer alan itiraz kurumu öngörüldüğünde henüz HAGB'nin yasal olarak düzenlenmemiş olması ve HAGB'nin nihayetinde hüküm üzerinden verilmesinden dolayı, itiraz denetimine ilişkin duraksamaların yaşanması doğaldır, bkz. Değirmenci, “İtirazın Sınırları”, s. 82.

¹⁶⁷ Centel/Zafer, s. 883; Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1961; Yenisey/Nuhoğlu, s. 801; Yıldırım, s. 453.

¹⁶⁸ Turhan, Ceza Muhakemesi, s. 405.

¹⁶⁹ Şahin/Göktürk'e göre, itiraz kurumu, diğer olağan kanun yolları istinaf ve temyiz gibi, karar ve hükümlerin denetlenmesi için getirilmiştir. Bu yönüyle HAGB kararına itiraz halinde de suçun vasfı ve sübutuna ilişkin değerlendirme yapılmalıdır. HAGB halinde bir hüküm söz konusu olmadığı için itiraz kanun yolu benimsenmiştir, Şahin/Göktürk, s. 201. HAGB kararına karşı istinaf ya da temyiz kanun yolu yerine itirazın mümkün görülmesiyle birlikte, sanık lehine getirilen bir düzenlemenin sanık aleyhine kullanıldığı görüşünde, Ünver/Hakeri, s. 686. Yıldırım'a göre, HAGB kararına karşı itiraz halinde yapılan geniş hukuki değerlendirme, kararın denetlenmesi yönünden olumlu, ancak hakimin takdir yetkisine müdahale boyutuna varması sebebiyle olumsuz görünmektedir. HAGB kurumunda itiraz yerine istinaf kanun yolunun benimsenmesi, sanık ve uygulama yönünden daha isabetli olacaktır, Yıldırım, s. 455; benzer görüşte Ali Tanju Sarıgül, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu”, 2016, 29(125), TBBD, s. 83; Gürühan, s. 158. Yalçın'a göre de, HAGB'nin hukuki niteliği gereği istinaf mümkün olmamakla birlikte, HAGB kararının kanun yolu bakımından hüküm sayılmasına dair CMK m. 231/11'e eklemeye yapılmalıdır, Yalçın, s. 279.

¹⁷⁰ “İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir

Çünkü “itiraz konusu” olan HAGB kararı aslında sabit görünen suç fiiline dayandığına göre, suçun sübut ve vasfına ilişkin değerlendirme hukuken kaçınılmazdır ve öngörülen (itiraz) kanun yolunun parçasıdır. Sonuç olarak, CMK m. 231/12 kapsamında yapılan itiraz üzerine yetkili merci HAGB kararının koşullarına ilişkin değerlendirme yapacak, bu aşamada hükme konu suçun sübut ve vasfını da dikkate alacaktır.¹⁷¹ Öyle ki, suçun sübutuna etki etmesi nedeniyle delillerin hukuka uygunluğu da değerlendirilecektir.¹⁷² Yargıtay’ın son dönem içtihadı da, HAGB kararına itiraz halinde şekli ve maddi yönden inceleme yapılacağı yönündedir.¹⁷³

Önemle belirtelim ki, sadece HAGB’nin yasal şartlarıyla sınırlı bir inceleme halinde sanık hakkında verilen mahkumiyet kararının denetlenememesi sebebiyle adil yargılanma hakkı ile hak arama özgürlüğünün gerektirdiği etkin başvuru yolu sınırlanacak ve sanık adeta HAGB’yi reddedip diğer kanun yollarına başvurmaya zorlanacaktır.¹⁷⁴ Ayrıca mahkeme kararına karşı elverişli bir denetim mekanizmasının yokluğu, sadece sanık yönünden değil, mağdur/suçtan zarar gören açısından da hak arama özgürlüğünü kısıtlayacaktır.¹⁷⁵ Sonuç itibarıyla, Yargıtay’ın güncel içtihadının AİHS m. 13 ve Ek 7 No’lu Protokolü ile uyumlu olduğu söylenmelidir.¹⁷⁶

(CMK m. 271/2)” hükmüyle, yetkili merciin yalnızca HAGB kararının şartları üzerinden şekli bir denetim yapabileceği, görüşünde Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1961. Bir başka görüşe göre itiraz merci, HAGB kararını sadece maddi koşulların varlığı yönünden denetler. Suçun vasfı ve ceza miktarı gibi bu kapsamın dışına çıkan hususlar temyiz kapsamında değerlendirilmelidir, Meran, s. 70.

¹⁷¹ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 845; Değirmenci, “İtirazın Sınırları”, s. 99; Dülger, s. 941; Şahin/Göktürk, s. 201; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 712; Veli Özer Özbek/Serkan Meraklı, “Karar İncelemesi: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtiraz Üzerine Yapılacak Denetim”, 2013, 19(2), MÜHF-HAD, (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), s. 228; Yenisey/Nuhoglu, s. 803.

¹⁷² Şahin, s. 290.

¹⁷³ Y. CGK, E. 2012/10-534, K. 2013/15, 22.01.2013. Buna karşın Yargıtay’ın önceki tutumu “...itiraz merciin yetisi, 5271 sayılı CYY’nin 231/6. maddesinde üç bent halinde sıralanan uygulama koşullarının varlığını denetlemekle sınırlıdır...” şeklindeydi, Y. 4. CD, 11.02.2009, E. 2008/19326, K. 2009/2363. Yargının güncel tutumu nedeniyle, HAGB kararına itirazın şartlarına ilişkin kanunda özel bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç kalmadığı, görüşünde Şahin, s. 290 vd.

¹⁷⁴ Değirmenci, “İtirazın Sınırları”, s. 93; Özbek/Meraklı, s. 230; Yıldırım, s. 453. Bu durumun masumiyet karinesiyle de bağdaşmayacağı görüşünde Ünal, s. 211.

¹⁷⁵ Özbek/Başbüyük, s. 9 vd.

¹⁷⁶ Kaya, s. 420; Yıldırım, s. 456. Ayrıca bkz. Özbek/Meraklı, s. 233.

HAGB için öngörülen sübjektif koşullar¹⁷⁷ ile iddianamedeki eksiklikler ve vekalet ücreti gibi konular, itiraz incelemesinin dışındadır.¹⁷⁸ Diğer yandan, HAGB kararının içeriğini oluşturan ve hakimın takdirine bırakılan denetimli serbestlik tedbirinin hukuken ölçülü olmadığı iddiası, itiraz kanun yolunda değerlendirilebilir.¹⁷⁹

HAGB kararının hukuki olmadığı kanaatine ulaşan itiraz merci yeni bir hüküm vermeyecek, sadece HAGB kararını kaldırarak dosyayı esas mahkemeye geri gönderecektir.¹⁸⁰ Yargıtay'a göre de itiraz merci, görevsizlik, düşme ya da ceza verilmesine yer olmadığı kararı ile sınırlı kalarak hükmü değiştirebilecek, fakat bunun haricindeki hallerde esas mahkemenin yerine geçerek yeni bir hüküm tesis edemeyecektir.¹⁸¹

İtiraz kanun yolunda HAGB'nin kaldırılarak dosyanın esas mahkemeye gönderilmesi halinde karara karşı direnme hakkı yoktur.¹⁸² Doktrinde, itirazın kabulü halinde, gerekçe olarak suç vasfının farklı değerlendirilmesine dayandırılrsa da, esas mahkemenin görev yönünden yetkisizlik kararı dahil yeni bir hüküm tesis edemeyeceği, açıklanması ertelenen hükmü açıklamakla yetineceği savunulmaktadır.¹⁸³ Kanaatimizce, itiraz mercii HAGB kararını maddi bakımından inceleyebiliyorsa, itirazın kabulünden sonra esas

¹⁷⁷ Kumbasar, s. 225; Özbek/Meraklı, s. 228.

¹⁷⁸ Şahin, s. 290.

¹⁷⁹ Toroslu/Feyzioğlu, s. 368.

¹⁸⁰ Akyıldız, s. 83; Artuç, s. 124; Dursun, s. 168; Meran, s. 70; Yıldırım, s. 456. Karş. Centel/Zafer, s. 884. Doktrinde *Özbek/Meraklı*'ya göre, itiraz mercii yeni bir karar verilmesi için dosyayı ilk derece mahkemesine göndermesi şeklinde bir yetki, yasada açıkça tanımlanmamıştır. O halde, HAGB kararına itiraz halinde yetkili merci, itirazı haklı bulduğu takdirde, –muhakeme eksiklikleri dahil– gerekli hükmü tesis etmek durumundadır. Özbek/Meraklı, s. 232. *Öztürk*'e göre ise, sanığın beraat etmesi gerekiyorsa, itiraz merci beraat kararı vermelidir, *Öztürk*, s. 652 vd.

¹⁸¹ “...*Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına itiraz halinde, mercii CMK'nın 231. maddesinin 6. fıkrasında yer alan suça ve sanığa ilişkin objektif uygulama koşullarının var olup olmadığı ve hem maddi hem de hukuki anlamda işin esasına girmek suretiyle aykırılık görmesi halinde sadece gerekçesini göstermek suretiyle kararı bozup başkaca bir işlem yapmaksızın mahkemesine gönderecek; yeniden dosyayı ele alan hâkim bozma gerekçesi ile sınırlı kalarak Ceza Genel Kurulu'nun 22.01.2013 tarih, 2012/10-534 esas ve 2013/15 sayılı kararı doğrultusunda görevsizlik, düşme ya da ceza verilmesine yer olmadığına şeklinde karar vermek suretiyle sınırlı olarak hükmü değiştirebilecektir*” Y. 13. CD, E. 2014/32524, K. 2014/37202, 29.12.2014.

¹⁸² Artuç, s. 124; Yıldırım, s. 457.

¹⁸³ Şahin, s. 294.

mahkeme de yeni bir hüküm kurabilmelidir.¹⁸⁴ Hatta itiraz üzerine verilen kararlara karşı direnme yasağı söz konusu olduğundan, suç vasfına ilişkin farklı değerlendirmeler halinde, esas mahkemenin buna uyması ve yeni bir hüküm tesis etmesi zorunludur. Ayrıca mahkemenin, önceki karardan farklı gerekçelere dayanmak kaydıyla yeniden HAGB uygulaması mümkün görülmelidir.¹⁸⁵

HAGB kararına yalnızca sanık tarafından itiraz edilmesi ve HAGB kararının kaldırılması sonrasında, sanık hakkında verilecek cezada, açıklanması ertelenen ceza miktarının geçilemeyeceği belirtilmekte ve bu görüş “*aleyhe bozma yasağı*”na dayandırılmaktadır.¹⁸⁶ Kanaatimizce, aleyhe bozma yasağının CMK m. 231/11 kapsamında geçerli olabilmesi, ancak açık yasal düzenleme halinde mümkündür.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Aynı yönde Şen/Maviş, s. 50.

¹⁸⁵ Aynı yönde Yıldırım, s. 458; karşı. Karakehya, s. 574. Buna karşın Yargıtay’ın tutumu, hükmün açıklanması yönündedir: “...Sanık ... hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlerin itiraz sonucu mercii tarafından kaldırılmasını müteakip mahkemece duruşma açılarak, sanığın duruşmaya çağırılması, varsa diyetleri ve son sözü sorularak yapılan yargılama sonucuna göre aynı Kanunun 230. maddesi uyarınca hüküm fıkrasında bulunması gereken bütün hususlar da gözetilerek yeniden hüküm kurulması ve bu hükmün açıklanması gerektiği gözetilmeden, savunma hakkını kısıtlayacak biçimde sanık duruşmaya davet edilmeksizin ek karar verilmesi...” Y. 18. CD, E. 2010/8615, K.2012/898, 18.01.2012.

¹⁸⁶ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 712. “...kıyas metodunun ceza hukukunun aksine ceza muhakemesi hukukunda kural olarak serbest olduğu ve ceza muhakemesi hukukunda genişletici yorum yapılabileceği gözetildiğinde aleyhe bozma yasağının düzenlediği 5320 sayılı Kanunun 8. Maddesi uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK’nın 326/son maddesinin, itiraz kanun yolunda uygulanması mümkün olduğundan, somut olayda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı aleyhine yalnızca sanık tarafından itiraz kanun yoluna başvurulduğu, bu sebeple aleyhe değiştirme (bozma) yasağı gereği ilk verilen ceza miktarından daha fazla cezaya karar verilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi...”, Y. 4. CD, E. 2017/7422, K. 2018/7718, 24.12.2018. Buna karşın önceki tarihli kararında Yargıtay, itiraz kanun yolunda aleyhe bozma yasağının uygulanamayacağı görüşünü paylaşmıştır, “Ceza mahkemeleri tarafından verilen “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” dair kararın, 5271 Sayılı CMK’nın 223/1. maddesinde öngörülen davayı esaslan sonlandırıcı, hüküm niteliğinde olmadığı ve bu suretle temyizinin mümkün bulunmadığı, ancak itiraz yolunun açık bulunduğu, 1412 Sayılı CMUK’un 326/son, 5271 Sayılı CMK’nın 283 ve 307/4. maddelerinde düzenlenen aleyhe bozma veya aleyhe değiştirme yasağının sadece davanın esasını çözümlen hükümlerle sınırlı olarak istinaf veya temyiz yasa yolunda kabul edilmesi sebebiyle aleyhe bozma yasağının ve ceza bakımından kazanılmış hak ilkesinden itiraz mercii tarafından verilen kararlar açısından söz edilemeyeceği anlaşılmalı tebliğnamedeki görüşe iştirak edilmemiş olup...”, Y. 12. CD, E. 2013/27999, K. 2015/9190, 28.05.2015.

¹⁸⁷ Yıldırım, s. 442. Karşı. Centel/Zafer, s. 884. Doktrinde Ersoy’a göre, CMK’da açık bir düzenleme olmamasından dolayı, HAGB kararına itiraz halinde, yorum ya da kıyas yoluyla

Esas mahkemesi tarafından verilen karar artık yeni bir hükümdür ve genel kurallara göre kanun yoluna tabidir.¹⁸⁸ İstinaf ya da temyize başvurulmadan kesinleşen karar ya da hükme karşı kanun yararına bozma işletilebildiğinden, kesinleşen HAGB kararına karşı da kanun yararına bozmaya başvurulabilir.¹⁸⁹ Diğer yandan, HAGB kararına karşı yargılamanın yenilenmesi yolu açık tutulmamıştır.¹⁹⁰

C. Sanığın İtiraz Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme

CMK m 268/1’de, ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm doğrultusunda muhakeme süjeleri kanun yoluna başvurabilir. Ancak HAGB’nin tabi olduğu koşullardan birinin sanığın kabulü olduğu düşünüldüğünde, bu bapta sanığın itiraz hakkı ayrıca irdelenmelidir.¹⁹¹

Kanun yolu safhası, maddi gerçeğe ulaşma çabasıyla şekillenen ceza muhakemesinde, yargılamada oluşan kanaatin hukuka uygun ve adil

---

dahi aleyhe değiştirme yasağının uygulanması mümkün değildir. Ancak bu halde; kanun yoluna başvuracak sanığın, daha ağır bir ceza ile karşılaşma endişesi yaşayacağı açıktır. Dolayısıyla mevcut durum, adil yargılanma hakkını ihlal etmektedir. Bu kanaat ve tespiti paylaşılan yazar, CMK m 231/11’de yasal bir değişiklik yapılmasını ve aleyhe bozma yasağının HAGB kararına itiraz halinde de geçerli olmasını önermektedir, Uğur Ersoy, Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (reformatio in peius) Yasağı, Adalet Yayınevi, 2018, s. 390 vd. Doktrinde Kaymaz, CMK m. 265 hükmünün kıyasen uygulanarak itiraz kanun yolunda da geçerli olması ve bu şekilde HAGB kararına itiraz halinde de aleyhe değiştirme yasağının işletilebileceği kanaatindedir, Seydi Kaymaz, “Aleyhe Değiştirme Yasağı”, 2013, 19(2), MÜHF-HAD, (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), s. 1416.

¹⁸⁸ Şahin, s. 293.

¹⁸⁹ Y. CGK, E. 2014/15-487, K. 2018/151, 10.04.2018. Ayrıca bkz. Güngör/Okuyucu-Ergün, s. 1962; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 713; Ünver/Hakeri, s. 685. Kanun yararına bozma halinde, karar sadece şekli açıdan incelenmektedir, Özbek/Başbüyük, s. 11.

¹⁹⁰ “CMK’nın 311 ve devamı maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi, ancak kesin hükümlere karşı başvurulabilecek olağanüstü bir yasa yolu olup, hüküm niteliğinde bulunmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin, CMK’nın 318/1. maddesi uyarınca kabule değer olmaması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, anılan madde uyarınca istemin kabulüne karar verilip, yargılama yapılarak yazılı şekilde karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir”, Y. 2. CD, E. 2012/4860, K. 2012/3949, 22.02.2012. Aynı yönde Güçlü Akyürek, Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2018, s. 54. Bu kanun yolunun, “yargılama” kavramının geniş yorumu ve lekelenmeme hakkına dayanarak mevcut yasal koşullarda içinde mümkün görülmesi gerektiği yönünde Şen/Maviş, s. 58.

¹⁹¹ Nitekim doktrinde Özen’e göre, müdafî huzurunda bilgilendirilen sanığın itiraz hakkı yoktur, Özen, s. 1057.

olabilmesinin teminatıdır.¹⁹² Bu haktan ilk yararlanacak süje, masumiyet karinesiyle korunan sanıktır.¹⁹³ Kanun yoluna başvuran sanığın, bu yetkiyi ancak kendi lehine kullanabileceği ifade edilmektedir.¹⁹⁴ O halde HAGB kararına itiraz eden sanık, yalnızca daha lehe bir kurumun uygulanması gerekçesiyle bu yola başvurabilir. Fakat burada tartışmalı olan husus, HAGB’yi kabul eden sanığın, kabul ettiği kararın kaldırılmasını talep etmesidir. Aslında olması gereken, kararın hukuka aykırı olduğunu düşünen sanığın, HAGB’yi kabul etmeyip, hükme karşı istinaf ya da temyize başvurusudur. Ne var ki, – yukarıda değindiğimiz üzere– sanıktan HAGB kararına dair hukuki sonuçları tahlil edebilmesini beklemek mümkün olmadığı gibi, muhakeme sürecinde HAGB’nin kabulü noktasında bir kanaatin oluşması da doğaldır. Diğer yandan, HAGB tatbikinin kabulünün itiraz hakkını ortadan kaldıracağı savunulursa; karar, diğer ilgililer başvurmadıkça kanun yolu denetiminde geçmeden kesinleşecektir. Kanunda açık bir istisnaya yer verilmemişken bu tutumun benimsenmesi hukuka aykırı olacağı gibi, sanık lehine görünen HAGB’yi son tahlilde aleyhe bir kuruma dönüştürecektir. Tüm bu değerlendirmelerle, sanığın HAGB’ye karşı kanun yoluna başvuru hakkı istisnasız şekilde kabul edilmelidir.

V. GENEL DEĞERLENDİRME VE HUKUKİ ÖNERİLERİMİZ

HAGB kurumu hakkında tespit ettiğimiz temel sorunlara ilişkin genel değerlendirme ve hukuki önerilerimiz, şu şekilde özetlenebilir:

1- HAGB’nin objektif şartlarından biri olarak sonuç ceza sınırı esas alınmış, katalog suç düzenlemesi tercih edilmemiştir. AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında ise, temel olarak insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağına dayanılarak, bazı suçlar hakkında HAGB uygulanması AİHS ve Anayasa’ya aykırı görülmektedir. Bu istisna dairesinin içtihadı terk edilmesi yerine, HAGB uygulanabilecek suçların yasada açıkça düzenlenerek, sorunlu görülen suçların kapsam dışı bırakılması daha isabetli olacaktır. Çünkü içtihatlarda dayanan çekince, kişilere karşı suçların birçoğunda ileri sürülebilir.

2- CMK m. 231/6-a’da yer alan “*Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması*” şartında “*daha önce*” ibaresi, HAGB’ye

¹⁹² Karakehya, s. 602; Ali Şahin Kılıç, “Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yoluna Teorik Bir Bakış”, 2019, 1(2), Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, s. 112.

¹⁹³ Kılıç, s. 113.

¹⁹⁴ Karakehya, s. 608.

konu suçtan önceki tarihte işlenen fiile ilişkin mahkumiyet hükmü, şeklinde anlaşılmalıdır. Bu yorum, cezanın işlevselliği doğrultusunda desteklenmelidir. Ancak hükümdeki ifade farklı yorumlara açık kapı bıraktığından, CMK m. 231/6-a'da yer alan şart *“daha önceki tarihli ve kasten işlenmiş bir suçtan mahkum olmamak”* şeklinde güncellenip açık ve anlaşılır kılınmalıdır. Diğer yandan, yorum farkından bağımsız olarak, önceki suçun çocuk tarafından işlenmesine farklı bir sonuç bağlanmaması önemli bir eksiklik. 18 yaşından küçüklerin işlediği suç –objektif koşul bakımından– HAGB engeli olmamalı ve bu konuda CMK m. 231/5 veya ÇKK m. 23'te düzenleme yapılmalıdır.

3- Maddi zarar tazmini olarak anlaşılan CMK m. 231/6-c hükmünde, mağdurun iradesinin dikkate alınmaması mühim bir eksiklik. Somut zararın tazmini yönüyle, mağdurun iradesi yasal koşula dahil edilmelidir. Sanık açısından ise, ileride beraat etme ihtimalinde başvurulacak özel bir tazmin düzenlemesi getirilmesi isabetli olacaktır.

4- Özel bir erteleme kurumu olan HAGB'nin içeriği hakkında sadece mahkeme tarafından yapılacak bilgilendirme yeterli değildir. Bu evrede müdafî yardımı şart koşulmalı, irade açıklaması da müdafîin katılımıyla gerçekleşmelidir. Ayrıca, HAGB'nin içeriğinde mahkeme tarafından sabit görülen suç ve karşılığında kararlaştırılan bir mahkumiyetin varlığı yatmaktadır. Bu temelde sanığın HAGB'yi kabulü, suçun ikrarı anlamı taşımaktadır. Beraat edeceğini düşünen sanığın HAGB'yi zaten reddedeceği savunulabilirse de, hem mevcut yasal düzenlemede müdafî yardımının şart olmayışı, hem de sanığın HAGB'yi lehe kurum olarak algılaması, genel nitelikteki yorumları boşa çıkaracaktır. Böylece kabul beyanı, sanık hakkında devam eden veya aynı konuda bir başka yargılamada delil değeri taşıyacaktır. O halde, tıpkı CMK m. 250/10'da olduğu gibi, CMK m. 231'e şu şekilde bir ekleme yapılmalı ve sanık iradesi hukuki güvenceye kavuşturulmalıdır: *“Sanığın, müdafîi huzurunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul ettiğine ilişkin beyanı, takip eden veya aynı konu hakkındaki başka bir soruşturma ve kovuşturma işleminde delil olarak kullanılamaz”*.

5- Sanığın kabulüne ilişkin diğer tespit ve eleştirimiz ise, bizzat kabul şartının varlığına ilişkindir. HAGB'yi kabul eden sanığın, kabul ettiği kuruma itiraz etme hakkı olması, içerik itibarıyla çelişkili görünmektedir. Sanığın kabulü şartı yasadaki varlığını koruyacaksa, kabul şekline ilişkin önerimizin yanında, bu karara karşı öngörülen kanun yolunun da istinaf olması, sorununun aydınlatılmasına katkı sunacaktır.

6- Denetim süresi ve denetimli serbestlik tedbiri için öngörülen süre üst sınırları, her iki kurumun amacı dikkate alındığında, birbirleriyle uyumsuz görünmektedir. Bu nedenle, ya denetim süresi daha kısa tutulmalı, ya da açıklanması ertelenen hükümde yer alan ceza miktarını aşmamak üzere, işlenen suçun niteliğine göre tedbirin uygulanma süresi daha uzun belirlenebilmelidir.

7- Sanığın devam eden muhakeme sürecinde beraat etmesi halinde, önceden kendisine yüklenen denetimli serbestlik tedbirinin, sanık hakkında aleyhe sonuç doğuracağı açıktır ve bu sonucun hukuken nasıl telafi edilebileceğinin yasada gösterilmemesi mühim bir eksikliklerdir. Ayrıca, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranılması halinde mahkemenin TCK m. 50'ye istisnasız şekilde başvurabilmesine imkan tanınması, cezanın etkinliğini olumsuz etkileyeceğinden, doğru bir tercih olarak görünmemektedir.

8- Suçu sabit görülmesine rağmen hakkındaki hükmün uygulanması askıya alınan sanığın, bu imkan karşısında belli yükümlülükler katlanmasını beklemek doğaldır. Ancak askıda bekleyen hükmün açıklanmasını gerektiren bir durum ortaya çıktığında, belli yükümlülükleri yerine getiren sanık hakkında bu edimine karşılık cezadan mahsup imkanı tanınması da isabetli olacaktır.

9- Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde hükmün açıklanacağına ilişkin düzenleme (CMK m. 231/10-11), failin kusurluluk değerlendirmesini dikkate almadığından TCK'da benimsenen suç tanım ve yapısıyla uyumsuzdur. Öyle ki bu şartlarda; taksirli bir suç işlenmesi halinde HAGB kararı etkilenmezken, sanığın mesela TCK m. 28 şartlarında bir suç işlemesi, askıdaki hükmün açıklanmasını gerektirecektir. Bu endişenin giderilmesi için yasa metnindeki ifadenin "*kasten işlediği bir suçtan mahkum olmadığı*" şeklinde değiştirilmesi gerekir.

10- Denetim süresi içinde ancak kasten işlenen suç, hükmün açıklanması sonucunu doğuracaktır. Oysa neticenin fail tarafından öngörüldüğü bilinçli taksir durumunda da, somut olayın şartları dikkate alınarak, HAGB'nin failden beklenen dikkat ve özene hâle getirip getirmediği mahkemece tahlil edilmeli ve HAGB'nin varlığı ya da hükmün açıklanmasına karar verilmelidir. Bu amaçla tarafımızca, CMK m. 231/10 veya m. 231/11'in sonuna olmak üzere, "*Sanığın, denetim süresi içinde bilinçli taksirle işlediği bir suçtan mahkum olması halinde mahkeme, failin işlenişi ve sanığın durumunu değerlendirerek hükmü açıklayabilir*" şeklinde bir cümle eklenmesi önerilmektedir.

11- CMK m. 280/2'de, "*yeniden hüküm kurar*" ifadesiyle, "hüküm"

kavramına açık bir atıf yapılmıştır. Hüküm çeşitleri CMK m. 223'te tanımlandığı halde, istinaf aşamasında HAGB kararı verilmektedir. Bu tutum, HAGB'nin mahkumiyet kararına dayanması yönüyle desteklenebilir. Ancak bu yorum ile HAGB için öngörülen kanun yolu tanımlanmasının kendi içinde uyumsuz olduğu söylenmelidir. Ayrıca, itiraz merciinin yetki sınırlarının, HAGB'nin doğurduğu hukuki neticeler ölçüsünde içtihatla genişletilmesi, ucu açık bir çabadır. Nitekim itirazın yerinde bulunması halinde dosyanın esas mahkemeye gönderilmesi, itiraz ve HAGB arasında bir uyum yakalama gayretinin işaretidir. Bunun yerine, kanun yolunun istinaf olarak benimsenmesi hem birçok hukuki sorunu açıklığa kavuşturup kurumlar arası uyumluluğa hem de usul ekonomisi ve adil yargılanma hakkına önemli derecede katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2019, <<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%B0SA.pdf>> Erişim Tarihi 31 Ağustos 2021.
- Akbulut B/Aksan M, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019.
- Akkaş A.H, Bir Güvenlik Tedbiri Türü Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma (Hak Yoksunlukları), Adalet Yayınevi 2021.
- Akyıldız A, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumuna İlişkin Sorunlar”, 2020, 17(3), YÜHFD, s. 65-88.
- Akyürek G, Yargılamanın Yenilenmesi, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018.
- Aras B, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ve Uygulamadaki Sorunlar”, 2008, 3(22), THD, s. 71-88.
- Artuç M, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2008, 3(21), THD, s. 107-126.
- Artuç M/Hırslı T, Hüküm Kurma Esasları, 4. Baskı, Adalet Yayınevi 2011.
- Artuk M.E/Gökçen A/Alşahin M.E./Çakır K, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Adalet Yayınevi 2018.

- Balo Y.S, “Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi Kurumu Üzerinden Ulaşılmak İstenen Hedeflerin Türkiye Bakımından Gerçekleştirilebilirliği”, 2016, 11(30), CHD, s. 165-206.
- Baştürk İ, Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesi, Adalet Yayınevi 2014.
- Beck’sche Online Kommentare, Strafgesetzbuch (48. Edition-1.2.2021) (BeckOKStGB/Yazar).
- Birtek F, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Adalet Yayınevi 2019.
- Centel N/Zafer H, Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. Bası, Beta Yayınevi 2020.
- Çıglı H, “Yargıtay Kararları Çerçevesinde, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasında Daha Önceden Kasıtlı Bir Suçtan Mahkum Olmama Şartına İlişkin Bir Değerlendirme”, 2014, 9(100), THD, s. 17-23.
- Çınarlı S./Arslan Hızal S, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Giriş ve Memuriyetin Sona Ermesine Etkisi”, 2017, 12(134), THD, s. 14-30.
- Demirbaş T, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020.
- Dursun E, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme”, 2014, 9(26), CHD, s. 145-170.
- Dülger M.V, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 1. Baskı, Hukuk Akademisi Yayınevi 2021.
- Değirmenci O, Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma, Seçkin Yayınevi 2020.
- Değirmenci O, “Yargı Kararları Çerçevesinde HAGB Kararının Hukuki Denetimi ve İtirazın Kapsamı”, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolları, 2019, 1(2), Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, s. 71-106.
- Epözdemir R, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 2. Baskı, Adalet Yayınevi 2017.
- Ersoy U, Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (reformatio in peius) Yasağı, Adalet Yayınevi 2018.
- Fischer T, Strafgesetzbuch, 66. Baskı, C.H.Beck 2019.
- Füglein F/Pascal L, “Geld habe ich keines, aber arbeiten kann ich- Die Verwarnung mit Strafvorbehalt”, 2013, ZRP, s. 48-50.

- Gökçen A/Balcı M/AIşahin M.E/Çakır K, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Adalet Yayınevi 2020.
- Güner U, “Türk Ceza Hukukunda Mahkumiyet Hükmünün Açıklanmasının Ertelenmesi”, 2014, 9(25), CHD, s. 181-200.
- Güneş S, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, On İki Levha Yayınevi 2018.
- Güngör D/Okuyucu-Ergün G, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2016, 65(4), AÜHFD, s. 1951-1965.
- Güngör D/Toroslu H, “Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, 2016, 65(4), AÜHFD, s. 1967-1980.
- Gürühan C, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, 2014, 26(111), TBBD, s. 133-162.
- İpek A. İ, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Adalet Yayınevi 2010.
- İtişgen R, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, 2014, 5(16), TAAD, s. 373-404.
- Kale H, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Disiplin Cezalarına Etkisi”, 2011, 6(60), THD, s. 45-47.
- Kapancı K. B, “Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararlarına Etkisi (TBK m. 74)”, 2016, 7(1), İnÜHFD, s. 511-552.
- Kaplan M, “Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları”, 2015, 5(1), AkdHFD, s. 59-86.
- Karakehya H, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Bası, Savaş Yayınevi 2016.
- Kartal A, “Hapis Cezasının Ertelenmesi ile Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Sonuçları Bakımından Karşılaştırılması”, 2016, 11(114), THD, s. 67-74.
- Kaya E, “İnsan Hakları Açısından Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2013, 3, AnkBD, s. 411-436.
- Kaymaz S, “Aleyhe Değiştirme Yasağı”, 2013, 19(2), MÜHF-HAD, (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), s. 1397-1451.
- Kılıç A.Ş, “Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yoluna Teorik Bir Bakış”,

- 2019, 1(2), Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, s. 107-130.
- Koca M/Üzülmez İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020.
- Kropp C, “Ist die Verwarnung mit Strafvorbehalt noch zeitgemäß?”, 2004, ZRP, s. 241.
- Kumbasar E, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayınevi 2012.
- Kühne H, Strafprozessrecht, 8. Baskı, C.F.Müller 2010.
- Meran N, “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Konusunda Bazı Çözüm Önerileri”, 2008, 3(23), THD, s. 61-73.
- Münchener Kommentar zum StGB, 4. Baskı, C.H.Beck Yayınevi 2020 (MüKoStGB/Yazar).
- Olgun S, “Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2008, 3(22), THD, s. 63-69.
- Özbek V.Ö/Doğan K/Bacaksız P, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019.
- Özbek V.Ö/Başbüyük İ, “Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması Kararlarına İtirazın İncelenme Usulünün Mağdur/Suçtan Zarar Gören Bakımından Ortaya Çıkardığı Sorun Üzerine”, 2013, 8(21), CHD, s. 7-19.
- Özbek V.Ö/Meraklı S, “Karar İncelemesi: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtiraz Üzerine Yapılacak Denetim”, 2013, 19(2), MÜHF-HAD, (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), s. 221-236.
- Özen M, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. Baskı, Adalet Yayınevi 2018.
- Özgenç İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Seçkin Yayınevi 2018.
- Öztürk B (Editör), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019.
- Parlar A, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Erteleme, 2. Bası, Bilge Yayınevi 2015.

- Putzke H/Scheinfeld J, Strafprozessrecht, 3. Baskı, C.H.Beck Yayınevi 2011.
- Sarıgül A.T, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu”, 2016, 29(125), TBBD, s. 59-84.
- Sarıgül A.T, “Türk ve Alman Hukuku’nda Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2015, 118, TBBD, s. 125-162.
- Sencer S/Kurşun A. S, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Hukuk Davalarına Etkisi”, 2017, 12(129), THD, s. 33-49.
- Soyaslan D, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Yetkin Yayınevi 2018.
- Strafgesetzbuch Kommentar Schönke/Schröder, 30. Baskı, C.H.Beck Yayınevi 2019 (S/S-Yazar).
- Şahin C, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararına İtirazda İncelemenin Kapsamı”, 2013, 19(2), MÜHF-HAD, (Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan), s. 283-294.
- Şahin C/Göktürk N, Ceza Muhakemesi Hukuku –II–, 7. Bası, Seçkin Yayınevi 2018.
- Şen E/Maviş M, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB), Seçkin Yayınevi 2014.
- Taner F.G, Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, Seçkin Yayınevi 2019.
- Taner F.G, “Hükmün Açıklanmasının Ertelenmesinin (Geri Bırakılmasının) Hukuki Niteliği ve Ertelemeyi Kabul Edip Etmediğinin Sanığa Duruşma Devresinin Sona Ermesinden Önce Sorulmasının Hukuka Aykırılığı Üzerine”, 2011, 4, AnkBD, s. 287-298.
- Taşdemir K, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, (Yazarın kendi yayını) 2016.
- Temur T, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, 2014, 88(5), THD, s. 140-159.
- Toroslu N/Feyzioğlu M, Ceza Muhakemesi Hukuku, 20. Baskı, Savaş Yayınevi 2020.
- Tulay M.E/Doğan Y, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü”, 2020, 10(2), AkdHFD, s. 349-376.
- Tulay M.E, “Kanunilik İlkesi Işığında Ceza Kanunlarının Zaman Bakımından

Uygulanması ve Delil Elde Etme Yöntemlerinde Zaman Bakımından Uygulanma Sorunu”, 2016, 22(3), MÜHF-HAD, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, s. 2715-2736.

Turhan F, Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Baskı, Asil Yayınevi 2006.

Turhan F, “Yeni Türk Ceza Kanunu’na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar”, 2006, X(3-4), EÜHFD, s. 27-54.

Uludaş İ, “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunun ve 6545 Sayılı Yasa ile Getirilen Değişikliğin Değerlendirilmesi”, 2014, 6(56), FHD, s. 15-19.

Ünal E, “Uzlaştırma ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumlarının Masumiyet Karinesi Bağlamında Değerlendirilmesi”, 2018, 17(1), İKÜHFD, s. 195-216.

Ünver Y/ Hakeri H, Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Baskı, Adalet Yayınevi 2020.

Yalçın C, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Seçkin Yayınevi 2021.

Yavuz H.A, Ceza Muhakemesinde Kovuşturmaya Alternatif Yöntemler, Adalet Yayınevi 2019.

Yenisey F/Nuhoğlu A, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020.

Yenisey, F/Plagemann G, Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB), 2. Baskı, Beta Yayınevi 2015.

Yıldırım A, “Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi”, 2018, 11, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, s. 435-480.

Yurtcan E, Ceza Yargılaması Hukuku, 16. Bası, Seçkin Yayınevi 2019.

Zafer H, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Beta Yayınevi 2019.

